

AMMATTIKORKEAKOULUOPIISKELIJA SIJOITTAJANA

Suvi Saarivaara
Niina Salmenautio

Opinnäytetyö
Toukokuu 2012

Liiketalous
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) SAARIVAARA, Suvi SALMENAUTIO, Niina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 07.05.2012
	Sivumäärä 55	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi AMMATTIKORKEAKOULUOPISKELIJA SIOITTAJANA		
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) SÄRKÄ, Sirkka		
Toimeksiantaja(t) Nordea Pankki Suomi Oyj		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen päätavoitteena oli saada tietoa ammattikorkeakouluopiskelijoista sijoittajina. Opinnäytetyössä haluttiin selvittää, millaisia he ovat sijoittajina, miten hyvin he tuntevat erilaisia sijoitusinstrumentteja sekä miten mielenkiintoisina he ne näkevät. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Keski-Suomen Nordean kanssa. Kyselyn tulosten avulla pyritään helpottamaan sijoitustuotteiden myyntiä nuorille.</p> <p>Teoreettinen viitekehys koostuu sijoittajakäyttäytymisen teorioista, siihen vaikuttavista tekijöistä, portfolioteoriasta ja erilaisten sijoitusinstrumenttien esittelystä. Perinteisten sijoittajakäyttäytymisen teorioiden lisäksi asiaa on tarkasteltu käyttäytymisperusteisen taloustieteen ja kuluttajakäyttäytymisen näkökulmista.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusosuus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Tieto kerättiin tutkimuslomakkeella. Otantamenetelmänä käytettiin ryväsotantaa. Vastaajien kokonaismäärä oli 73 ja he edustivat kolmen eri alan opiskelijoita. Lomakkeen kysymykset olivat strukturoituja, mukana oli myös mielipidekysymyksiä. Kysymykset oli jaettu aihepiiriin mukaan kolmeen osioon; taustatiedot, sijoituspäätös ja sijoituskohteet.</p> <p>Tutkimuksen tulosten perusteella opiskelijat säästivät ja halusivat säästää, mutta säästäminen rajoittui pääosin tilisäästämiseen. Opiskelijat säästivät eniten pahan päivän varalle. Tiedonhankinnan kanavista suosituin oli Internet. Ammattikorkeakouluopiskelijat osasivat määritellä riskinsietokykynsä huonosti. Arvio omasta riskinsietokyvystä muuttui kysymyksen esittämistavan myötä. Sijoitushorisontti oli opiskelijalla lyhyt, sillä yli puolet vastaajista uskoisi pystyvänsä pitämään rahat sidottuna sijoituskohteeseen korkeintaan kolme vuotta. Tärkeä löydös tutkimuksessa oli, että sijoitustuotteen mielenkiintoisuuteen vaikuttaa se, miten hyvin ne tunnetaan. Sijoitustuotteen valinnassa tärkeimpiä asioita olivat sijoitustuotteen ymmärtäminen, mahdollisuus sijoittaa pieni summa kerralla ja se, että saa varmasti sijoittamansa rahamäärän takaisin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Säästäminen, sijoittaminen, sijoitustuotteet, kvantitatiivinen tutkimus, sijoittajakäyttäytyminen		
Muut tiedot		

Author(s) SAARIVAARA, Suvi SALMENAUTIO, Niina	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 07052012
	Pages 55	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title STUDENTS OF UNIVERSITIES OF APPLIED SCIENCES AS INVESTORS		
Degree Programme Business Administration		
Tutor SÄRKÄ, Sirkka		
Assigned by Nordea Bank Finland Plc.		
<p>Abstract</p> <p>The main aim of this bachelor's thesis was to get information of the students JAMK University of Applied Sciences as investors, what they are like as investors, how well they know different investment products and how interesting they find different investment products. The thesis was executed in co-operation with the Nordea Bank Finland Keski-Suomi. The results of the inquiry are meant to be used when selling investment products to young people.</p> <p>The theoretical framework of the survey includes theories of investing behavior and the related issues, the portfolio theory and an introduction into investment products. Besides traditional theories of investor behavior, the aspects of behavioral economics and consumer behavior were also taken into account.</p> <p>The survey was quantitative. The information was gathered by using a questionnaire. There were 73 students from three different fields of studies who answered the questionnaire. The questions were structured and they were separated based on their themes. The three themes were background information, investment decision and investment products.</p> <p>The results of the survey confirm that students wanted to save, but the saving was limited as an account saving. The most common reason for saving was saving for future needs. The Internet was the most used way to get information. The students were not able to estimate their risk tolerance. The estimation changed based on how the question was asked. An Important finding was that the more students know about the investment product the more interesting they find it. The most important matters when choosing an investment product were to understand the product, the possibility to invest a small amount of money at once and the security of getting at least the money invested back.</p>		
Keywords saving, investing, investment products, quantitative research, investing behavior		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	SIJOITTAJAKÄYTTÄYTYMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	5
3	PÄÄTÖKSENTEON NÄKÖKULMIA.....	8
3.1	Rationaalisuus	8
3.2	Oletetun hyödyn teoria	9
3.3	Käyttäytymisperustainen taloustiede ja Prospektiteoria	10
3.4	Case based desision theory	12
3.5	Kuluttajan valita	12
4	RISKIN PIENENTÄMINEN	14
4.1	Portfolioteoria.....	14
4.2	Markkinariskin pienentäminen	17
5	NUORTEN SIJOITTAMISESTA TEHTYJÄ TUTKIMUKSIA	18
6	ERILAISIA SÄÄSTÄMIS- JA SIJOITUSKOhteita	21
6.1	Tilisäästäminen	21
6.2	Sijoitusrahastot	22
6.3	Osakesijoittaminen	24
6.4	ASP-tili	25
6.5	Indeksilaina	25
6.6	Vakuutussäästäminen	26
6.7	PS-tili	27
7	TUTKIMUSPROSESSI	27
7.1	Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä.....	28
7.2	Kyselylomake	29
7.3	Kyselyn toteuttaminen	31

8	TUTKIMUSTULOKSET	32
8.1	Taustakysymykset	32
8.2	Sijoituspäätös	36
8.3	Sijoituskohde.....	39
9	POHDINTA	45
9.1	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	45
9.2	Johtopäätökset.....	48
	LÄHTEET.....	51
	LIITTEET	54
	Liite 1 Kyselylomake	54

KUVIOT

KUVIO 1. Rahan koettu hyöty ja varallisuuden määrä. (Altman 2004, 17.)	10
KUVIO 2. Voittojen ja tappioiden aikaansaamien tuntemusten voimakkuus prospektiteoriassa. (Altman 2004, 18.)	11
Kuvio 3. Tuotto-odotuksen ja riskin muodostama tehokas rajapinta. (Efficient Frontiers 2012.).....	17

TAULUKOT

TAULUKKO 1. JAMK:n opiskelijamäärät ja kyselyyn vastanneet koulutusaloittain (Vuosikertomus 2011.)	33
TAULUKKO 2. Mihin tarkoitukseen säästät? (Mahdollisuus valita 1-2 vaihtoehtoa) ..	33
TAULUKKO 3. Mihin opiskelijat säästävät tällä hetkellä (mahdollisuus valita monta vaihtoehtoa)	34
TAULUKKO 4. Hankin tietoa säästämisestä (mahdollisuus valita 1-2 vaihtoehtoa)	35
TAULUKKO 5. Haluaisin säästää enemmän kuin säästän tällä hetkellä	35
TAULUKKO 6. Talouden tapahtumien seuraaminen opiskelualoittain	36
TAULUKKO 7. Parhaiten omaa riskinsietokykyä kuvaava määritelmä.....	37
TAULUKKO 8. Sukupuoli ja sijoitushorisontti	38
TAULUKKO 9. Mitkä asiat ovat tärkeimpiä sijoitustuotteen valinnassa? (Mahdollisuus valita 1-3)	39
TAULUKKO 10. Miten hyvin seuraavat sijoitustuotteet tunnetaan (1= ei lainkaan, 5= hyvin).....	40
TAULUKKO 11. Miten mielenkiintoisena seuraavat sijoitustuotteet koetaan (1= ei lainkaan mielenkiintoisena, 5= mielenkiintoisena)	40
TAULUKKO 12. Säästötilin tunnettuus ja mielenkiintoisuus	41
TAULUKKO 13. Sijoitusrahaston tunnettuus ja mielenkiintoisuus	41
TAULUKKO 14. Osakkeiden tunnettuus ja mielenkiintoisuus	42
TAULUKKO 15. ASP-tilin tunnettuus ja mielenkiintoisuus	43
TAULUKKO 16. Indeksilainan tunnettuus ja mielenkiintoisuus	43
TAULUKKO 17. Eläkevakuutuksen tunnettuus ja mielenkiintoisuus	44
TAULUKKO 18. PS-tilin tunnettuus ja mielenkiintoisuus.....	44

1 JOHDANTO

Nuorten sijoittajakäyttäytymisen tutkiminen on lisääntynyt viime aikoina, mikä voi johtua siitä, että sijoittamisen tutkiminen ja itse sijoittaminen on yleistynyt ja siitä puhutaan yhä enemmän muidenkin kuin nuorten kannalta. Tässä opinnäytetyössä pyritään tuomaan omalla työllämme uusia näkökulmia aiheeseen. Jo muutamia vuosia eri tutkimukset ovat osoittaneet suomalaisten vaurastuneen, joten mahdollisuudet säästämislle ja sijoittamiselle ovat nyt paremmat kuin aiemmin. Tämä kokonaisuus varmasti näkyy myös nuorten mahdollisuuksissa säästää ja sijoittaa.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden sijoittajakäyttäytymistä. Kysymyksiä, joihin työssä pyritään vastaamaan, ovat:

- 1) Mitkä seikat vaikuttavat päätökseen sijoittaa?
- 2) Mitkä seikat vaikuttavat sijoitustuotteen valintaan?

Tutkimus rajattiin koskemaan vain ammattikorkeakouluopiskelijoita, sillä laajemman joukon tutkiminen luotettavasti olisi ollut liian haasteellista. Toisaalta laajuutta työhön haetaan sillä, että otetaan huomioon koko sijoituspäätösprosessi alkaen päätöksestä, lähteäkö markkinoille vai ei, siihen saakka, mitkä ovat ne asiat, jotka vaikuttavat sijoitustuotteiden valintaan. Tutkimus sai alkunsa toimeksiantajan kanssa yhdessä pohtimalla, millaiselle tutkimukselle heillä on tarvetta. Päätavoitteena onkin saada esiin asioita, joiden avulla voidaan tukea sijoitustuotteiden myyntiprosessia erityisesti, kun kohteena ovat nuoret asiakkaat. Tarkoituksena on saada löydökset muutettua konkreettisiksi ohjeiksi sijoitustuotteita myyvälle pankin henkilökunnalle.

Teoriaosuus koostuu sijoittajakäyttäytymisen ja erilaisten sijoitustuotteiden esittelystä. Sijoittajakäyttäytymisen osiossa käsitellään siihen vaikuttavia tekijöitä ja erilaisia teorioita, joiden pohjalta sijoittajakäyttäytymistä voidaan tarkastella. Tuoteosiossa esitellään erilaisia sijoitusinstrumentteja. Mukaan on otettu yleisimmät ja sellaiset tuotteet, jotka voisivat sopia nuorille. Harvinaisempia tuotteita ei oteta työhön mukaan.

Työ toteutetaan yhteistyössä Nordea Pankki Suomi Oyj:n kanssa. Nordealla on vahva asema pohjoismaisilla pankkimarkkinoilla, ja se omaa vahvan luottoluokituksen myös Euroopan tasolla mitattuna. Se on viime vuoden aikana vahvasti ohjannut toimintaansa pankkimailman uusia haasteita vastaavaksi muun muassa hyödyntämällä uutta teknologiaa. Nordealla on noin 1 300 konttoria. Suomessa Nordean henkilöstömäärä oli vuoden 2011 lopulla 4 178 henkilötyövuosina mitattuna. Nordea Oyj:n taseen loppusumma oli vuoden 2011 lopussa 141 381 miljoonaa euroa ja tulos 1 492 miljoonaa euroa. (Nordean tilinpäätöstiedote 2011. 2012, 2–59)

2 SIOITTAJAKÄYTTÄYTYMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Tässä luvussa tarkastellaan tekijöitä, jotka vaikuttavat sijoittajakäyttäytymiseen. On tärkeää, että sijoitusta suunniteltaessa tunnistetaan oma riskinsietokyky ja sijoitushorisontti, jotta valitaan oikeat sijoitustuotteet. Luvussa käsitellään myös allokaatiopäätös, joka muodostetaan riskinsietokyvyn ja sijoitushorisontin pohjalta.

Sijoittaminen ja säästäminen eroavat toisistaan sillä, että säästettäessä rahaa kerätään ja saadaan kerätylle rahalle korkoa, kun taas sijoitettaessa raha laitetaan tuottamaan lisää rahaa. Sijoittamisessa on riski menettää paljonkin varallisuudesta, mutta toisaalta myös sijoitusten arvo voi kasvaa suuresti. Säästäminen on turvallista, mutta tuottoa siitä ei juuri kerry. (Frankel, 2005, 161.)

Riskinsietokyky

Sijoittamisessa tärkeä termi on riski. Yleensä termiin liitetään varsin negatiivinen sävy, mutta sijoituksien yhteydessä sillä ymmärretään tappion mahdollisuuden lisäksi myös voiton mahdollisuutta, eli rahoitusteoriassa riski tarkoittaa tuoton vaihtelua. Riskinsietokyky kertoo, miten hyvin sijoittaja kestää riskiä ja miten sijoittaja hyväksyy tappion. Jokaisen riskinsietokyky on henkilökohtainen, ja se on hyvä arvioida ennen sijoittamisen aloittamista, jotta osaa valita itselleen sopivan tavan sijoittaa. Oma

riskinsietokykyään ei ole järkevää ylittää suuresti, jotta välttyään radikaaleilta yllätyksiltä. (Kallunki, Martikainen & Niemelä 2007, 23–24.)

Riskin mittaamisessa tunnuslukuna käytetään muun muassa volatilitteettia, joka kuvaa arvon heilahteluja. Volatilitteetti on matemaattisesti ilmaistuna tuottojen keskihajonta eli varianssin neliöjuuri. Mitä suurempi on volatilitteetti, sitä enemmän sijoituksessa on riskiä. Jos varianssi ei poikkea tai heilahtele suuresti keskiarvostaan, on riski pienempi. (Puttonen & Repo 2011, 84.)

Rahoitusteoria olettaa sijoittajien olevan riskinsietokyvyltään huonoja, eli oletetaan, että he karttavat riskiä ja valitsevat mieluummin varman tuoton. Sijoittaja voi itse kokea, että hänellä on hyvä riskinkantokyky, mutta todellinen sietokyky mitataan vasta, kun sijoitusten arvo lähtee runsaaseen laskuun. Sijoittajan tulee miettiä, mikä on tappion suuruus, jonka pystyy sietämään, ja kuinka paljon harmittaa, jos sijoitusten arvo laskee. Omat tuottotavoitteet on määriteltävä: haetaanko säännöllistä kasvainta vai arvonnousua. Kun sijoittaja on tunnistanut oman riskinsietokykynsä, tulee miettiä, kuinka sijoitukset hajautetaan, eli tehdään allokaatiopäätös. Hajauttamalla sijoituksia pienennetään riskiä, kun yhden sijoituskohteen varaan ei ole laitettu kaikkea pääomaa. Järkevä sijoittaja miettii jo etukäteen summan, jota alemmaksi ei anna sijoitusten pudota. (Puttonen & Repo 2011, 23–24.)

Sijoitushorisontti

Sijoitushorisontti tarkoittaa aikaa, jonka varallisuus voi olla sidottuna sijoituskohteeseen. Se on riskinsietokyvyn ohella toinen tärkeä asia pohtia ennen sijoituksen tekemistä. Elämäntilanteella on suuri merkitys sijoitushorisontin pituutta mietittäessä. Onko esimerkiksi tulossa jokin suuri hankinta, jonka vuoksi sijoitettuja varoja joudutaan nostamaan käteiseksi? Osakkeissa, joihin liittyy suuri riski, eli arvonnousun mahdollisuus, on tärkeää, että sijoitushorisontti on tarpeeksi pitkä. Kun taas hyvällä hajautuksella ja pitkällä sijoitushorisontilla suuririskiset osakesijoitukset voivat muuttua melko pieniriskisiksi, mutta hyvän tuotto-odotuksen omaaviksi sijoituksiksi. Lyhyen aikavälin sijoituksissa tulisi taas suosia pienempiriskisiä vaihtoehtoja, kuten talletustilejä. (Kallunki ym. 2007, 41–45.)

Eri henkilöt kokevat sijoituksen pituuden määritelmän hyvin eri tavalla. Toiselle pitkäaikainen sijoitus voi tarkoittaa esimerkiksi parin vuoden sijoitusta, kun taas toiselle se tarkoittaa kymmenien vuosien eläkesäästämistä. Sijoittajan on yleensä etukäteen vaikea tarkasti määritellä, kuinka pitkäaikaista sijoitusta on tekemässä. Sijoitushorisontin määrittelemisen lähtee käyntiin sijoitustavoitteiden pohtimisella. Jos säästää esimerkiksi asuntoa varten, on sijoitushorisontin määrittelemisen huomattavasti haastavampaa kuin eläkesäästämisen sijoitushorisontin määrittelemisen. (Puttonen & Repo 2011, 21–22.)

Allokaatiopäätös

Allokaatiopäätös tarkoittaa päätöstä siitä, miten sijoittaja jakaa sijoitettavat varat eri sijoituskohteiden välillä. Edellä mainittujen riskinsietokyvyn ja sijoitushorisontin lisäksi allokaatiopäätökseen vaikuttavat sijoitettava summa ja se, miten paljon sijoittaja haluaa seurata markkinoita. Sijoitettavaa summaa tulisi allokaatiopäätöstä tehtäessä miettiä usealta kannalta. Kuinka suuri osa se on sijoittajan koko omaisuudesta, onko raha ylimääräistä vai varattu johonkin tiettyyn tarkoitukseen sekä kuinka monta euroa se on? Euromäärän suuruus ratkaisee kysymyksen, onko hajauttaminen järkevää ja ovatko kulut esimerkiksi sijoituksen säilyttämisestä tietyissä sijoituskohteissa liian suuret, jotta kohteen valinta pienellä summalla olisi järkevää. Se, mitä varoja ollaan sijoittamassa, vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka korkeaa riskiä voidaan ottaa. Jos varat on suunniteltu käytettäväksi tiettyyn kohteeseen, pitäisi sijoituskohteen riskin olla pienempi kuin ylimääräisiä varoja sijoitettaessa, ja tietysti huomioon täytyy ottaa myös sijoittajan henkilökohtainen riskinsietokyky. (Puttonen & Repo 2003, 18–20.)

3 PÄÄTÖKSENTEON NÄKÖKULMIA

Tässä luvussa esitellään erilaisia teorioita, joiden pohjalta sijoittajakäyttäytymistä tarkastellaan. Mukaan on otettu myös kuluttajakäyttäytymisen teoria, sillä sen avulla voidaan tarkastella syitä, lähteekö henkilö mukaan sijoitusmarkkinoille vai ei. Taloustieteen teoriat ovat hyvin kiisteltyjä ja saaneet osakseen paljon kritiikkiä, mutta niiden tunteminen on tutkimuksen kannalta tärkeää, jotta osataan esittää oikeita kysymyksiä tutkimusongelman ratkaisemiseksi.

3.1 Rationaalisuus

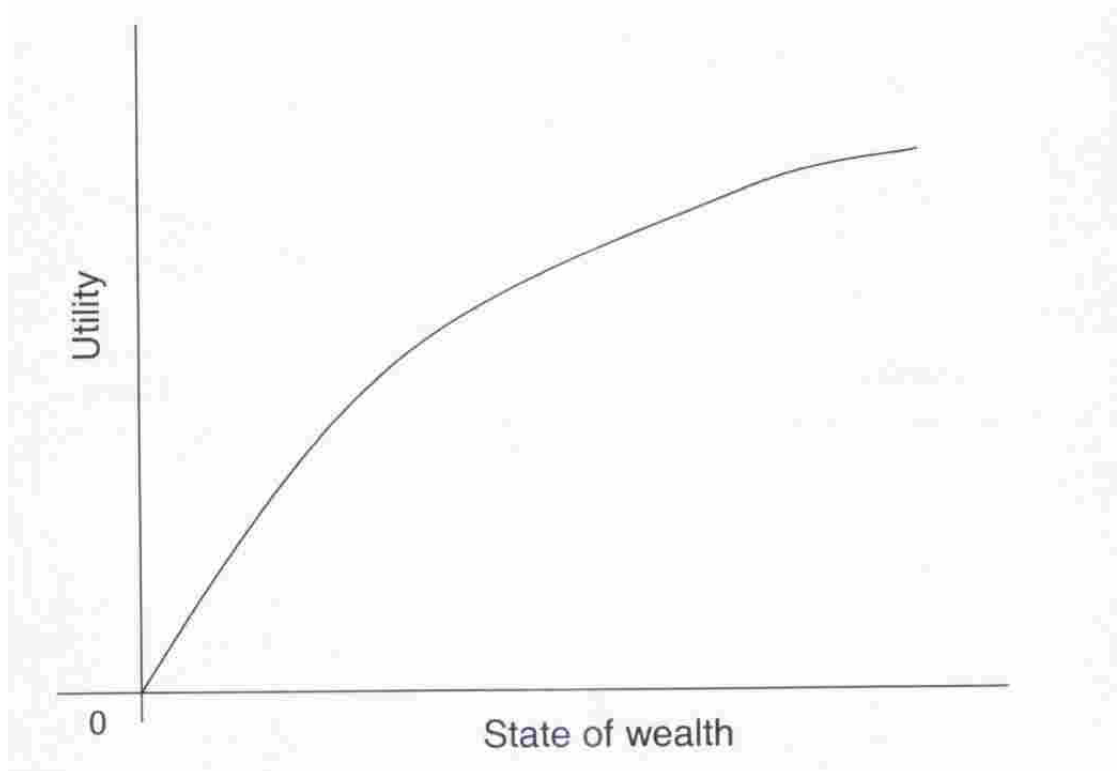
Taloustieteessä on perus-olettama, että ihmiset tekevät päätöksensä rationaalisesti. Tämä tarkoittaa, että päätöksentekijä on täysin tietoinen omista mieltymyksistään ja kykenee laittamaan aina vaihtoehdot johdonmukaiseen paremmuusjärjestykseen. Rationaalisesti ajatteleva henkilö valitsee hänelle parhaan vaihtoehdon, johon hänellä on varaa. Taloustiede ei kuitenkaan millään tapaa ota kantaa siihen, miten mieltymykset syntyvät. Rationaalisen ajattelun olettama sisältää myös ajatuksen, että mikäli tietty saavutus vaatii tietynlaisen toiminnan, ihminen toimii tuolla tavoin. Taloustiede olettaa myös usein, että päätöksentekijällä on subjektiivinen tieto siitä, miten paljon epävarmuutta eli riskiä eri valintoihin liittyy. (Haaparanta & Halko 2010, 17–20.)

Toinen tapa kuvailla rationaalisuutta on sanoa, että ihminen on itsekäs ja tavoittelee oman hyödyn maksimointia. Monet talousteoriat perustuvat oletttamaan oman edun tavoittelusta. Se, toimiiko ihminen itsekkäästi vai ei, on aiheuttanut paljon kiistelyä taloustieteilijöiden keskuudessa. Kritiikkiä on esitetty, koska oman edun tavoittelussa unohdetaan se, että ihmisellä on yleensä myös eettinen puoli, eli hän ajattelee myös muiden etua. Lisäksi varsinaista kokein todettua näyttöä ihmisen itsekkyydestä on varsin vähän. On vain lähinnä oletttamia ja teoreetikoiden näkemyksiä. (Sen 2001, 39–43.)

3.2 Oletetun hyödyn teoria

Eri ihmiset suhtautuvat riskiin eri tavalla. Monesti eri valintatilanteissa voidaan laskea matemaattisesti eri vaihtoehtoista se, jolla on suurin tuottopotentiaali, eli toisin sanoen lasketaan riskille rahallinen arvo. Esimerkiksi annetaan kaksi vaihtoehtoa: a) henkilö voi voittaa varmasti 50 rahaa tai b) henkilö voi voittaa 50 %:n todennäköisyydellä 10 rahaa tai 50 %:n todennäköisyydellä 200 rahaa. Ensimmäisen vaihtoehdon hyöty on 50 rahaa ja toisen odotettu hyöty on $0,50 \cdot 10 + 0,50 \cdot 200 = 105$ rahaa. Jos valinnan tekevä henkilö olisi täysin neutraali riskille, hän valitsisi rahan arvosta riippumatta toisen vaihtoehdon (b), koska siinä on suurempi odotettu arvo. Jos henkilö kokee, että 40 rahan hyöty, joka on saatujen hyötyjen minimi, on suurempi kuin seuraavan mahdollisen 55 rahan hyöty, hän valitsee ensimmäisen vaihtoehdon. Jos taas mahdollisuus voittaa 55 rahaa enemmän painaa vaakakupissa enemmän kuin pelko 40 rahan menettämisestä, henkilö valitsee toisen vaihtoehdon. (Holt 2007, 47–48.)

Rahan koettu arvo vähenee usein sen määrän kasvaessa. Ensimmäinen miljoona tuntuu paljon suuremmalta kuin seuraava miljoona. Jos henkilön omaisuus on jo miljoona ja hän saa toisen miljoonan, omaisuus kasvaa rahallisesti juuri saman verran, mutta todennäköisesti henkilö kokee suurempaa hyötyä tuosta ensimmäisestä miljoonasta kuin seuraavasta. Tätä hyödyn funktiota voidaan kuvata perinteisellä neliöjuurien muodostamalla käyrällä, joka on kuvattu kuviossa 1. (Holt 2007, 48–49.)

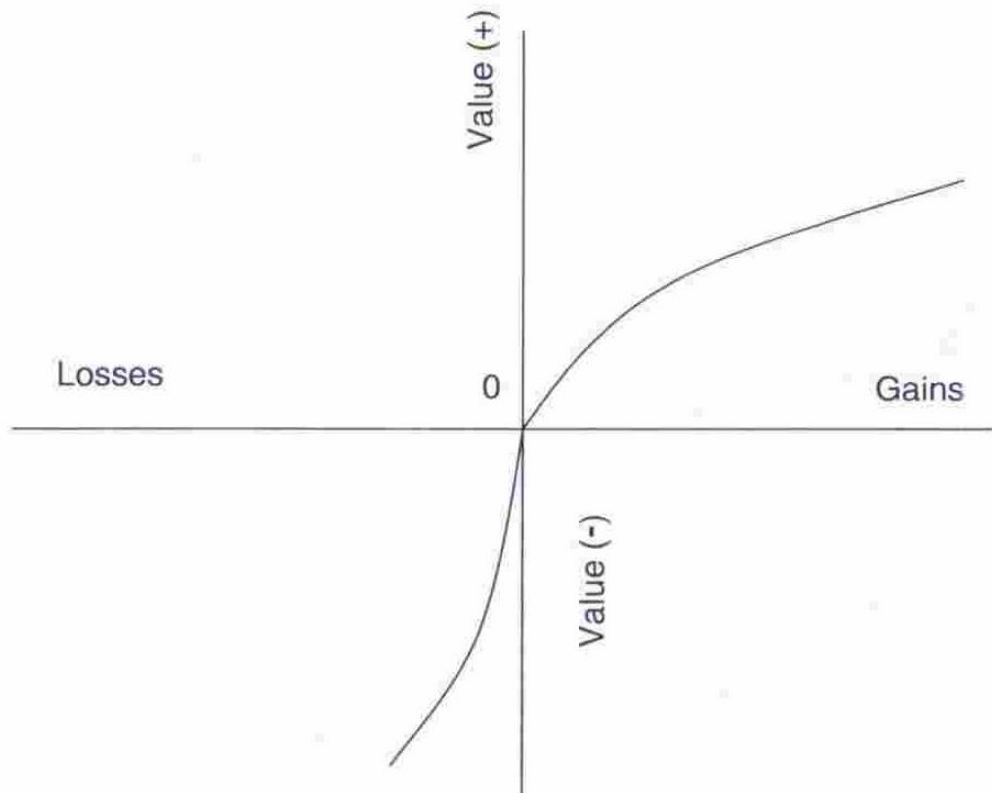
KUVIO 1. Rahan koettu hyöty ja varallisuuden määrä. (Altman 2004, 17.)

3.3 Käyttäytymisperustainen taloustiede ja Prospektiteoria

Viime vuosina taloustieteen uutena näkökulmana on tuotu esiin käyttäytymisperustainen taloustiede. Se yhdistää kansantaloutta ja psykologiaa ottaen huomioon ihmisen inhimillisyyden. Behavioristinen taloustiede on tuonut uusia olettamia perinteisiin talousteorioihin. Siitä, että behavioristinen taloustiede on alettu ottaa vakavasti uutena suuntana taloustieteessä, kertoo Daniel Kahnemanin Nobel-palkinto vuonna 2002. (Jaakkola 2006, 3–4.)

Prospektiteoria eroaa odotetun hyödyn teoriasta sillä, että voittoihin ja tappioihin suhtaudutaan eri tavoin, eikä henkilön jo olemassa oleva varallisuus vaikuta päätökseen, vaan tarkkaillaan varallisuuden muutosta. Prospektiteoriassa tuodaan uutena se, että arvioidaan myös tappioiden aiheuttamaa mielipahaa. Hyödyn ja voiton kuvaaja on samalla lailla kovera kuin odotetun hyödyn teoriassa. Tappion kuvaaja on kupera, kuten kuvioista 2 voi havaita. Kuviota tarkasteltaessa on hyvä ymmärtää, että

kuvan keskikohta ei ole nolla, vaan henkilön senhetkinen varallisuuden tila. Kuvan avulla on helppo huomata, että tietyn summan menettäminen aiheuttaa huomattavasti enemmän mielihapaa kuin juuri saman saaminen. (Altman 2004, 16–17.)

KUVIO 2. Voittojen ja tappioiden aikaansaamien tuntemusten voimakkuus prospektiteoriassa. (Altman 2004, 18.)

Toinen merkittävä piirre prospektiteoriassa on todennäköisyyksiä painotettaessa. Prospektiteorian mukaan ihmisillä on tapana ylipainottaa erittäin todennäköisiä tapahtumia, ikään kuin ne olisivat varmoja, ja alipainottaa erittäin epätodennäköisiä tapahtumia, ikään kuin ne olisivat mahdottomia. Toisaalta taas hyvin todennäköisiä tapahtumia alipainotetaan ja hyvin epätodennäköisiä tapahtumia ylipainotetaan. Näillä todennäköisyyksien painotuksilla voidaan selittää ihmisten epärationaalinen käytös arpakokeessa. Henkilöt valitsivat mieluummin 20 %:n todennäköisyyden voittoa 4000 kuin 25 %:n todennäköisyyden voittoa 3 000, mutta valitsivat mieluummin 100 %:n todennäköisyyden voittoa 3 000 kuin 80 %:n todennäköisyyden voittoa 4

000. Toisessa vaihtoehdossa siis käyttäydyttiin odotetun hyödyn teorian vastaisesti. Prospektiteorian todennäköisyyden painotuksien mukaan 20:n ja 25:n %:n koetut todennäköisyydet ovat lähempänä toisiaan kuin todelliset todennäköisyydet, ja siksi valitaan arpa, jossa on suurempi palkinto voitettaessa. Toista arvontaa tarkasteltaessa 80 %:n ja 100 %:n erojen todennäköisyys nähdään suurempana kuin se todellisuudessa on, joten valitaan mieluummin varma voitto. (Shiller 2001, 1309–1310.)

3.4 Case based desision theory

Yksi teoria, joka kuvailee päätöksentekoa tilanteessa, johon sisältyy riskiä, on niin sanottu case based desision theory. Sen mukaan ihminen tekee päätöksen epävarmoissa tilanteissa aiempien, samankaltaisten kokemusten perusteella, samalla tavoitellen suurinta mahdollista hyötyä itselleen. Ihminen uskoo usein helpommin seurauksen olevan samanlainen, kuin se oli aikaisemminkin samankaltaisessa tilanteessa. Yksinkertaisena esimerkkinä voitaisiin mainita tilanne, jossa henkilö rikkoo kananmunia kulhoon. Hän ei voi olla varma, ovatko munat hyviä vai pilaantuneita. Hän on jo rikkonut 5 munaa kulhoon, ja kaikki ovat olleet hyviä. Nyt henkilö miettii, rikkooko hän viimeisen munan suoraan muiden munien sekaan vai sotkeeko toisen kulhoon varmistaakseen, etteivät jo rikutut munat mene hukkaan, kun joukkoon pääsee yksi huono muna, jolloin hän joutuu pesemään yhden ylimääräisen astian. On yhtä todennäköistä, että viimeinen muna on pilaantunut kuin se, että se olisi hyvä. Henkilö kuitenkin luultavasti näkee todennäköisempänä sen, että muna on hyvä, koska edellisetkin kananmunat olivat hyviä. (Gilboa & Schmeidler 1995, 605.)

3.5 Kuluttajan valita

Kun halutaan tietoa siitä, miten mieltymykset syntyvät, yksi vaihtoehto on tarkastella asiaa kuluttajan valintateorian kautta. Kuluttajan valintateorian avulla voidaan katsoa, mitkä asiat vaikuttavat nuoren päätökseen, säästääkö hän rahan vai käyttääkö sen johonkin muuhun. Pitää vain ajatella sijoitusinstrumentti hyödykkeenä muiden joukossa. Kuluttajan valintateoria katsoo asiaa huomattavasti inhimillisemmästä näkökulmasta kuin taloustieteen teorialat.

Kuluttajan tekemiin päätöksiin vaikuttavat monet eri tekijät. Yksi tapa jakaa ne on jako kulttuurista johtuviin, sosiaalisiin ja persoonallisiin tekijöihin. Näistä kolmesta suurin vaikutus on kulttuurisilla tekijöillä. Kulttuuri määrittelee paljon sitä, mitä yksilö haluaa ja näin ollen myös kuluttajakäyttäytymistä. Kulttuuri, jossa yksilö kasvaa, muodostuu erilaisten alakulttuurien kombinaationa. Näitä alakulttuureja ovat esimerkiksi uskonto, kansallisuus ja etninen yhteisö. (Kotler, & Keller 2006, 174–181.)

Sosiaaliset tekijät ovat melko lähellä kulttuurisia tekijöitä. Esimerkiksi Ylikoski (2000) oli yhdistänyt nämä kaksi samaksi ryhmäksi, jossa kulttuuri oli yksi sosiaalisten tekijöiden osatekijä. Yksi sosiaalinen tekijä ovat niin sanotut viiteryhvät. Viiteryhvät ovat ryhmiä, joihin yksilö kuuluu, kuten esimerkiksi perhe, ystäväpiiri, kollegat tai jalkapallojoukkue. Nämä läheiset piirit vaikuttavat vahvasti siihen, miten henkilö näkee itsensä, sekä tutustuttavat uusiin asioihin, asenteisiin ja tapoihin toimia. Perhe on viiteryhmistä voimakkaimmin vaikuttava, sillä perheellä on suuri vaikutus henkilön arvoihin ja siihen, millaisena hän näkee itsensä. Perheen sisällä usein myös keskustellaan eri hankinnoista. Sosiaalisessa ympäristössä kuluttajalle syntyy erilaisia rooleja, ja roolit vaikuttavat kulutuspäätöksiin, kun ympäristö tuo paineita omistaa tiettyjä roolille tyypillisiä asioita. Esimerkiksi harva pörssiyhtiön toimitusjohtaja ilmestyy tärkeään kokoukseen halvassa puvussa. (Kotler, & Keller 2006, 176–180.)

Selvemmin aiemmista eroava kuluttajakäyttäytymiseen vaikuttavien tekijöiden ryhmä ovat persoonalliset tekijät. Esimerkkinä näistä ovat sukupuoli, ikä, varallisuus ja ammatti. Persoonallisilla tekijöillä on suuri vaikutus erityisesti tarpeen syntymiseen. Kaikki kuluttaminen lähtee ihmisen halusta tyydyttää jokin tarve. Esimerkiksi keski-ikäisen naisen tarpeet eroavat paljon 20-vuotiaan nuoren miehen tarpeista. (Ylikoski 2000, 77–78.)

Tutkittaessa nuoria ihmisiä kuluttajina tulee ottaa huomioon joitain erityispiirteitä, joita se, että tutkimuksen kohteena ovat nuoret, tuo mukanaan. Elämäntilanteensa vuoksi nuoret eivät välttämättä pysty kuluttamaan niin kuin haluavat, sillä nuorilla ei välttämättä ole tarpeeksi varoja käytössään. Nykyään kuluttaminen on nuorelle paljon myös tapa ilmentää omaa identiteettiään, ja kuluttamisella on vahva viesti yhteisölle siitä, millainen hän on. Toisin sanoen se on tärkeä väylä nuorelle itselleen pyrkiä vaikuttamaan siihen, millaisena hänet nähdään yhteisössä. Oma identiteetti ei vielä välttämättä ole selvä, joten se voi vaihdella nopeastikin. Tästä seuraa, että myös kulutus päätökset voivat muuttua nopeasti. (Miles 2005, 170–185.)

4 RISKIN PIENENTÄMINEN

Riski on yksi sijoittamiseen keskeisimmin liittyvistä tekijöistä. Tässä luvussa esitellään erilaisia tapoja riskin pienentämiseen. Portfolioteoria on merkittävä väline riskin pienentämisessä, ja jokaisen sijoittajan tulisi tuntea se pääpiirteissään. Samalla luvussa tuodaan esiin sijoittamiseen liittyvää termistöä.

4.1 Portfolioteoria

Portfolioteoria on yksi keskeisimmistä teorioista sijoittamiseen liittyen. Se perustuu riskin pienentämiseen hajauttamalla eli sijoittamalla useampaan kuin yhteen sijoituskohteeseen. Kokonaan riskiä ei voida kuitenkaan poistaa edes hajauttamalla. Niin sanottu systemaattinen riski pysyy. Systemaattisesta riskistä voidaan käyttää myös nimitystä markkinariski, joka johtuu osakemarkkinoiden vaihtelusta ja vaikuttaa kaikkiin sijoituksiin jollakin tavoin. Se osa riskistä, johon hajauttamalla voidaan vaikuttaa, on epäsystemaattinen riski, joka johtuu yksittäisen sijoituskohteen ominaisuuksista. (Kallunki ym. 2007, 60–68.)

Sijoittamisesta puhuttaessa sana portfolio tarkoittaa sijoittajan erilaisten sijoituskohdeiden yhdistelmää. Kuvailevampi termi tälle onkin sana sijoitussalkku. Harva sijoittaja laittaa kaikki rahansa yhteen sijoituskohteeseen vaan mieluummin omistaa useampaa sijoituskohdetta. Tällä tavoin saadaan sijoitusten riskiä pienennettyä, sillä todennäköisyys, että useampi sijoituskohde tuottaa tappiota, on pienempi kuin se, että yksittäinen sijoituskohde tuottaa tappiota. (Knüpfer & Puttonen 2006, 116–117.)

Yksi tärkeä käsite on **tuotto**. Sijoittajat tavoittelevat investoimalleen pääomalle kasvua. Kokonaistuotto saadaan vähentämällä sijoituksen sen hetkisestä arvosta hankintahinta ja lisäämällä siihen muut tuotot, joita sijoitus on tuonut, esimerkiksi osakkeissa niille maksettu osinko. Tuotot jaetaan osakkeissa usein vielä erikseen hinta- ja osinkotuottoon. Kokonaistuotto prosentti saadaan jakamalla kokonaistuotto hankintahinnalla. (Mts. 109.)

Sijoituksen aikaisemmilla tuotoilla ei ole merkitystä sijoittajalle hänen miettiessään sijoituskohdetta, sillä noita tuottoja hän ei enää itselleen saa. Sijoitus kohteen aikaisemmat tuotot ovat kuitenkin hyvä apuväline tulevaisuuden arviointiin. Koskaan tulevaisuuden tuottoja ei voida tietää tarkasti, mutta niitä voidaan pyrkiä ennustamaan. (Mts. 112.)

Arviosta, mitä arvopaperi tulee tulevaisuudessa tuottamaan, käytetään nimitystä **tuotto-odotus**. Tuotto-odotuksen laskemiseen tarvitaan tieto siitä, miten jokin arvopaperi käyttäytyy erilaisissa markkinatilanteissa, ja tämä tieto saadaan tarkastelemalla tuottohistoriaa. Lisäksi tarvitaan myös sijoittajan oma arvio siitä, miten todennäköisiä eri talouden tilat ovat, eli miten suuri on laman todennäköisyys ja miten suuri todennäköisyys markkinoilla on lähteä nousuun. Kun nämä ovat selvillä, voidaan laskea tuotto-odotus erilaisille sijoituskohteille. (Mts. 110–111.)

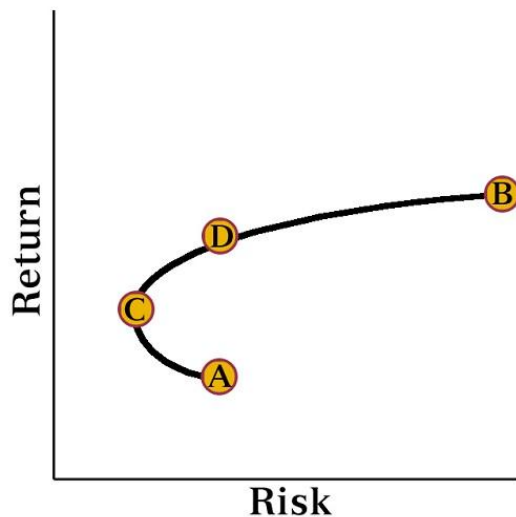
Riskin mittaamiseen numeerisesti käytetään **volatiliteettiä** eli tuoton keskihajontaa, joka kertoo, miten paljon sijoituskohteen arvo vaihtelee odotetun arvon ympärillä. Volatiliteetin yksikkö on prosentti, joka mahdollistaa eri tuotteiden volatiliteettien keskinäisen vertailun. Ajatellaan, että mitä suurempi vaihtelu tuotolla on ollut, sitä suurempi riski kyseisellä sijoituskohteella on. Keskihajontaa tarkasteltaessa on pidettävä mielessä, että vaihtelu tuotto-odotuksen ympärillä voi olla sekä positiivista että

negatiivista. (Kallunki ym. 2007.) Samoin kuin yksittäisen arvopaperin, myös sijoitus-salkun (portfolion) tuotto-odotuksia ja riskiä pystytään laskemaan (Knüpfer & Puttonen 2006, 111, 116).

Korrelaatio tarkoittaa eri arvopaperien hintojen riippuvuutta toisistaan. Se kertoo, miten toistensa kaltaisesti jotkut yksittäiset arvopaperit toimivat eri markkinatilanteissa. Jos joistakin arvopapereista sanotaan, että ne korreloivat keskenään tai että niiden välillä on positiivinen korrelaatio, tarkoitetaan, että niiden kurssit muuttuvat keskimäärin samaan suuntaan. Negatiivinen korrelaatio on harvinaisempi ja se tarkoittaa, että toisen arvopaperin arvon laskiessa toisen arvo todennäköisesti nousee. Koska osa osakkeiden riskistä on osakekohtaista riskiä, ne eivät korreloi täydellisesti, eli niiden arvo ei kehity täysin samalla tavalla markkinatilanteen muuttuessa. (Opi osakkeet 2010, 134–135.)

Korrelaatiosta käytetään myös nimitystä kovarianssi eli arvopapereiden tuottojen välinen yhteisvaihtelu. Hajauttamisen hyöty perustuu nimenomaan salkussa olevien tuotteiden väliseen korrelaatioon. Arvopapereiden tuotot menevät usean arvopaperin salkussa aina jonkin verran ristiin. Näin ne kumoavat toistensa arvojen muutosta. Näin salkun kokonaisriski pienenee, mutta tuotto-odotukset pysyvät ennallaan. Eri arvopaperien väliset kovarianssit ovat erilaisten arvojensa vuoksi vaikeita vertailla keskenään. Kovarianssi standardoidaan **korrelaatiokertoimen** avulla välille $-1 - 1$. (Kallunki ym. 2007, 62–64.)

Portfolioteoriaan liittyy termi **tehokas rajapinta**. Tehokkaan rajapinnan avulla laske-taan, missä suhteessa valittuja arvopapereita tulisi salkkuun valita. Aluksi lasketaan portfolion tuotto-odotukset ja keskihajonnat eli volatilitetit, kun arvopaperit saavat eri painot salkussa. Esimerkiksi kahden arvopaperin salkussa painotuksin 0/100, 10/90, 20/80...100/0. Kun laskettujen arvojen avulla piirretään kuvaaja, jossa vaakakselilla on tuoton keskihajonta ja pystyakselilla tuoton odotusarvo saadaan yleensä hieman C-kirjainta muistuttava käyrä. (Mts. 64–68.)

Kuvio 3. Tuotto-odotuksen ja riskin muodostama tehokas rajapinta. (Efficient Frontiers 2012.)

Kuviosta 3 on hyvin nähtävissä, että on olemassa osakkeiden painotuksia, joissa samalla määrällä riskiä saavutetaan suurempi tuotto-odotus kuin jollakin toisella painotuksella. Kuviossa tehokas rajapinta, josta sijoittajan tulisi valita, sijaitsee pisteiden C ja B välillä. Pisteissä A ja D riski on yhtä suuri, mutta pisteessä D tuotto-odotus huomattavasti korkeampi. Portfolioteorian mukaan näiden tietojen avulla sijoittaja valitsee riskinsietokykynsä mukaisen salkun, joista tuotto-odotus on suurin, tai sitten halutun tuotto-odotuksen mukaisen salkun, pienimmällä mahdollisella riskillä. (Kallunki ym. 2007, 64–68.)

4.2 Markkinariskin pienentäminen

Kuten jo aiemmin mainittiin, sijoittamisen riski muodostuu osakekohtaisesta riskistä ja markkinariskistä. Osakekohtaista riskiä voidaan pienentää ostamalla useampaa eri arvopaperia. Jos haluaa pienentää riskiä vielä entisestään, voi hajauttaa myös ajallisesti, eli ostaa arvopapereita pienemmissä erissä ajan kuluessa. Koska markkinat liikkuvat ylös ja alas, ajallisesti hajautettaessa ostetaan arvopaperia erihintaisena. Ajallisen hajauttamisen hyöty perustuu siihen, että tulee todennäköisesti ostaneeksi myös silloin, kun arvopaperi on edullisimmillaan. Kun ostaa aina samalla summalla, saa hinnan ollessa edullisempi useamman arvopaperin. (Hämäläinen 2003, 110–111.)

Ajallinen hajauttaminen on helpompi ymmärtää esimerkin valossa. Oletetaan, että Matti ja Maija ovat päättäneet ostaa erästä osaketta 5 000 eurolla. Osakkeen arvo on alussa 10 euroa, vuoden päästä 8 euroa, kahden vuoden päästä 11 euroa, kolmen vuoden päästä osakkeen arvo on taas 8 euroa, ja neljän vuoden päästä osakkeen kurssi on taas palannut 10 euron alkutasoonsa. Matti on käyttänyt heti alussa koko 5 000 euron potin osakkeen ostoon, ja hänen sijoituksensa arvo on nyt neljän vuoden kuluttua tuo sama 5 000 euroa. (Mukaillen Hämäläinen 2003, 110–111.)

Maija on taas ostanut osaketta vuoden välein tuhannella eurolla. Ensimmäisenä vuonna $1\,000\text{ €} / 10\text{ €} = 100$ osaketta, toisena vuonna $1\,000\text{ €} / 8\text{ €} = 125$ osaketta, kolmantena vuonna hän saa $1\,000\text{ €} / 11\text{ €} = 90$ osaketta, neljäntenä 125 kappaletta ja viimeisenä 100 osaketta. Nyt osakkeen arvo on siis taas 10 euroa. Maija omistaa yhteensä 540 osaketta ja niiden arvo on 5 400 euroa. Vaikka Maija maksoi välissä osakkeesta enemmän, silti hänen sijoituksensa arvo on nyt suurempi kuin Mattin sijoituksen. (Mukaillen Hämäläinen 2003, 110–111.)

Esimerkki ottaa huomioon ainoastaan osakkeen hinnan kehityksen. Tosielämässä osakkeet tuottavat tuottoa omistajalleen, eli yhtiö maksaa osinkoa. Matti olisi siis saanut kaikille 500 osakkeilleen osinkotuottoa koko neljän vuoden ajalta, kun Maija taas ei. Tämä ei kuitenkaan ole esimerkin kannalta oleellista, mutta oikeassa elämässä tämä asia tulee myös ottaa huomioon.

5 NUORTEN SIJOITTAMISESTA TEHTYJÄ TUTKIMUKSIA

Tämän luvun tarkoituksena on esitellä erilaisia, lähivuosina tehtyjä tutkimuksia liittyen nuorten säästämiseen ja sijoittamiseen. Niitä on tutkittu varsin paljon, joten tähän on koottu tutkimuksia, jotka ovat lähellä tämän opinnäytetyön tutkimusta ja siten vertailukelpoisia.

Vuonna 2009 nuorista aikuisista lähes puolet (46 %) sijoitti tai säästi varojaan, selviää Finanssialan Keskusliiton tekemässä tutkimuksessa. Nuoret säästivät koko väestöön nähden vähemmän, sillä koko väestöstä vähän yli puolet (58 %) kertoi säästävänsä. Yleisimmin nuori sijoitti sijoitus- tai säästötilille. Säästötilin ohella käyttötilille säästäminen oli tavallista nuorten keskuudessa. Tilisäästämisen osuus kaikista säästämisen muodoista oli noin 50 %. Sijoitusrahastoihin säästäminen oli nuorille tilisäästämisen jälkeen tyypillisin sijoittamisen kohde. Säästämisen aloittaneista nuorista noin joka kymmenes (10 %) säästi sijoitusrahastoihin, noin 6 % pörssiosakkeisiin ja vain hyvin harva (2 %) vapaaehtoisin eläkevakuutuksiin. (Nuorten rahankäyttötutkimus 2009, 33–34.)

Nuoret, jotka kuuluivat ikäryhmään 20–28 vuotta, säästivät muita yleisimmin muualle kuin säästö- ja käyttötilille. Korkeakouluopiskelijat säästivät muita yleisemmin sijoitusrahastoihin ja pörssiosakkeisiin. Pelkästään työssäkäyvät nuoret sitä vastoin suosivat vakuutussäästämisen muotoja muita nuoria enemmän. (Mts. 3–4.)

Kiinnostus sijoittamiseen tulevaisuudessa on nuorten keskuudessa varsin korkea. Kaikista tutkimukseen vastanneista nuorista yli puolet (57 %) ilmoitti aikovansa säästää tulevan vuoden aikana. Säästämisen jo aloittaneista nuorista 79 % aikoi jatkaa sijoittamista tulevaisuudessakin, kun taas sijoittamista vielä harkitsevista nuorista 38 % suunnitteli aloittavansa säästämisen seuraavan vuoden aikana. Nuorista suurin osa kertoi aikovansa sijoittaa jatkossakin säästö- tai käyttötilille. Sijoitusrahastoihin säästämisen suosio oli hieman laskenut, mutta se oli yleisempää korkeakouluissa opiskelevien nuorten keskuudessa. (Mts. 34–35.)

Nuorista aikuisista kolme neljäsosaa seurasi pankki- ja talousasioita vähintään satunnaisesti. Kiinnostus oli noussut vuodesta 2008 lähes kymmenen prosenttia. Iän myötä kiinnostus ja säännöllisyys pankki- ja talousasioiden seuraamiseen kasvaa. Vastaa- jista 40 % kertoi finanssikriisin lisänneen kiinnostusta pankki- ja talousasioita kohtaan. (Mts. 3–5.)

Tutkimuksesta ilmenee, että kiinnostus pankki- ja talousasioihin lisääntyy iän myötä ja on yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoilla ja työssäkäyvillä muita suurempaa. Esimerkiksi 15–17-vuotiaista nuorista yli puolet (57 %) seurasi pankki- ja talousasioita

vähintään silloin tällöin. Vastaava luku 25–28-vuotiaiden nuorten keskuudessa oli 82 %. Suur-Helsingin alueella asuvat yliopisto- ja korkeakouluopiskelijat sekä työssäkäyvät olivat tutkimuksen mukaan kaikista innokkaimpia seuraamaan pankki- ja talousasioita. Suurin osa nuorista (83 %) piti pankki- ja talousasioiden tuntemista tärkeänä, vaikka niiden seuraaminen olisikin vähäistä. Säästämisen tai sijoittamisen jo aloittaneet nuoret kokivat muita tärkeämmäksi pankki- ja talousasioiden tuntemisen. Pankki- ja talousasioiden tärkeys koettiin lähes yhtä tärkeäksi kussakin nuorten ikäryhmässä. (Mts. 3–5.)

Opinnäytetöitä on tehty nuorten sijoittamiseen liittyen useita. Elina Aakula (2010) Laurea-ammattikorkeakoulusta tutki nuorten tiedon tasoa liittyen erilaisiin sijoitusinstrumentteihin sekä kiinnostusta sijoittaa erilaisiin sijoituskohteisiin. Hän tutki myös nuorten sijoittamiskäyttäytymistä yleisesti. Tutkimustuloksista ilmeni, että nuorilla, joilla on jokin korkeakoulututkinto, on korkeampi tietämys sijoittamisesta. Lisäksi kiinnostus sijoittamista kohtaan on heillä muita korkeampaa. Tuloksista ilmeni, että miesten riskinsietokyky on hieman korkeampi verrattuna naisiin. Tutkimukseen osallistuneet toivoivat pankin lähestyvän heitä muilla keinoin kuin puhelimitse. Kysely toteutettiin jakamalla kyselylomake satunnaisille ohikulkijoille, jotka olivat iältään alle 30-vuotiaita. Tutkimus toteutettiin alkuvuodesta 2010 yhteistyössä Nordea pankin kanssa.

Nuorten säästämis- ja sijoittamistottumuksista sekä tietämyksestä opinnäytetyön teki Reima Laakkonen (2011) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta. Hän toteutti opinnäytetyönsä yhteistyössä Osuuspankin kanssa vuonna 2011. Tutkimus tehtiin 18–24-vuotiaille opiskelijanuorille. Tutkimuksesta selvisi, että suurin osa nuorista säästää omaa asuntoa varten, mutta he eivät tiedä, mikä on ASP-tili. Lisäksi ilmeni, että opiskelijanuorista moni kokee, ettei heillä ole varaa osakesijoittamiseen, eivätkä he ole tehneet kartoitusta omasta sijoittajakuvastaan.

Jonna Jokinen (2011) Jyväskylän ammattikorkeakoulusta teki yhteistyössä Sampo Pankin kanssa opinnäytetyön, jonka tarkoituksena oli selvittää, mikä saa nuoret aikuiset säästämään, ja kuinka pankki pystyisi edesauttamaan nuorten talousasioiden näkemistä laajemmin. Tutkimus toteutettiin vuonna 2011 kvalitatiivisena

tutkimuksena, ja sen keskeisin tulos oli, että omaa talouden tilannetta voidaan parantaa tiedostamalla oman taloudenhoidon ja siihen liittyvien asioiden tilanne. Lisäksi selvisi, että nuorten keskuudessa säästäminen ja sijoittaminen vaihtelevat suuresti riippuen esimerkiksi iästä, elämäntilanteesta ja koulutuksesta.

6 ERILAISIA SÄÄSTÄMIS- JA SIOITUSKOHTEITA

Tässä luvussa esitellään erilaisia säästämisen ja sijoittamisen tuotteita. Mukaan on otettu sellaisia tuotteita, joihin opiskelijat tyypillisesti säästävät. Esittelystä on jätetty pois harvinaisemmat sijoitusinstrumentit, sillä niiden mukaan ottaminen ei olisi tuonut tutkimukseen merkittävää lisää.

6.1 Tilisäästäminen

Säästäminen tilille on yleensä lyhytaikainen sijoitus, jossa lainataan rahaa pankille. Pankeilla on erilaisia tilejä tarjolla, joista sijoittaja voi valita sopivan tilin omiin tarpeisiinsa. Päivittäiseen maksuliikenteeseen pankit tarjoavat käyttelytilin, josta voi ilman kustannuksia nostaa varoja ja tehdä talletuksia. Lisäksi pankit tarjoavat tilejä, joissa on tietty nostomäärä vuodessa. Korkoa maksetaan tällaisissa tileissä enemmän, mutta ne eivät sovellu maksuliikennetileiksi nostorajoitusten vuoksi. Säästö-, sijoitus- ja määräaikaistilit tarjoavat hieman paremman koron, kun tavallinen käyttelytili, jossa korko on lyhyitä Euribor-korkoja selvästi matalampi. Määräaikaistilit ovat olleet jo monta vuosikymmentä Suomen suosituin sijoittamisen kohde. Määräaikaisissa tileissä korko on kiinteä ja se muodostuu vallitsevan markkinatilanteen, asiakassuhteen, talletuksen suuruuden sekä pankkien omien Prime-korkojen, Euribor-korkojen tai kiinteiden korkojen mukaan. Määräaikaisuuden pituus on pankin ja asiakkaan sovittavissa. Kesken määräaikaisuuden asiakas ei voi nostaa varoja, koska korko perustuu talletusaikaan, sijoitettuun summaan sekä yleiseen korkotasoon. (Anderson & Tuhkanen 2004 167–168; Kontkanen 2008, 105–106.)

6.2 Sijoitusrahastot

Sijoitusrahastolla tarkoitetaan sijoituskohdetta, joka on valmiiksi hajautettu erilaisiin rahoitusvälineisiin. Sijoitusrahasto muodostuu siten, että rahastosäätiö kerää säästäjiltä varoja, jotka ammattilainen sijoittaa rahastosäädösten mukaisesti eri kohteisiin. Yhdessä kohteet muodostavat sijoitusrahaston, joka jakaantuu yhtä suuriin rahasto-osuuksiin, joihin kullakin sijoittajalla on yhtäläinen oikeus. Hallinnoinnin ja muut rahastoihin vaikuttavat päätökset hoitaa rahastoyhtiö, ja sijoittajat yksin omistavat arvopaperit (Puttonen & Repo 2011, 30.) Rahastot voivat sijoittaa pelkästään osakkeisiin tai korkoihin sekä niiden erilaisiin yhdistelmiin. Sijoitusrahastot on valmiiksi hajautettu, joten riski on pienempi kuin suorissa sijoituksissa. Tuotto sijoitusrahastoissa perustuu koroista eli rahaston sijoitusten tuotoista saatuihin tuottoihin, arvonnousuihin ja laskuihin sekä osinkoihin. (Kontkanen 2008, 114; Sijoitusrahasto-opas 2009, 7).

Riskit ja kustannukset

Sijoitusrahastoissa riski perustuu kunkin sijoitettavan kohteen riskiin. Riski on kuitenkin suoriin sijoituksiin nähden pienempi rahastoissa, koska rahastot on hajautettu useaan kohteeseen. Sijoitusrahastoissa riskiä pienennetään huolehtimalla, että sijoitukset eivät ole liian suuria yksittäisessä sijoituskohteessa sekä hajauttamalla sijoituksia eri toimialoille ja maihin. Sijoittaminen rahastoihin on helppoa ja vaivatonta, mutta siihen liittyy enemmän kustannuksia kuin esimerkiksi suoraan pörssiosakkeisiin sijoittamiseen. Kustannukset sijoittajalle muodostuvat merkintä- ja lunastuspalkkiosta, hallinnointipalkkiosta sekä säilytyspalkkiosta. (Sijoitusrahasto-opas 2009, 10, 17; Puttonen & Repo 2011, 36–37, 64.)

Edut

Tärkein etu sijoitusrahastoissa on hajauttaminen ja helppous. Sijoittajan ei itse tarvitse seurata talouden tilannetta, kun rahastoista ja vaadittavista muutoksista huolehtivat rahastoyhtiöiden palveluksessa olevat ammattilaiset. Lisäksi rahastojen lunastaminen ja ostaminen on helppoa ja nopeaa, ja rahastosäästämisen voi aloittaa halutessaan pienelläkin summalla ja pienissä kuukausierissä. Rahaston voi muuttaa käteiseksi jokaisena päivänä, eikä se ole sidottu määrääikaan. (Sijoitusrahasto-opas 2009, 8; Puttonen & Repo 2011, 36.)

Korkorahastot

Korkorahastoja on sekä lyhyisiin että pitkiin korkoihin sijoittavia. Lyhyen koron rahastot sijoittavat rahamarkkinoille, ja niiden tuotto-odotus on pieni, verrattavissa pankkitiliin. Myös riski on pienempi lyhyen koron rahastoissa. Lyhyen koron rahastot ovat hyvä vaihtoehto pankkitilille, koska ne ovat joustavia ja turvallisia. Pitkän koron rahastoissa tuotto-odotus on korkeampi kuin lyhyen koron rahastoissa, mutta myös riski arvon laskemisesta on suurempi. Pitkän koron rahastot sijoittavat joukkovelkakirjalainoihin, joissa laina-aika on useita vuosia. (Puttonen & Repo 2011, 34.)

Osakerahastot

Osakerahastot sijoittavat osakemarkkinoille, erilaisiin yhtiöihin tai yrityksiin. Osakemarkkinat, joihin osakerahasto varansa sijoittaa, voivat olla kotimaisia tai kansainvälisiä, ja rahasto voi sijoittaa pelkästään tietyille toimialalle tai esimerkiksi pelkästään euroalueelle. Osakerahastoissa riski on suurempi kuin korkoihin sijoittavissa rahastoissa, mutta myös tuotto-odotus on suurempi. (Anderson & Tuhkanen 2004, 306; Puttonen & Repo 2011, 66.)

Yhdistelmärahastot

Yhdistelmärahastoissa varat ovat sekä korko- että osakemarkkinoilla. Yhdistelmärahastoissa riski on suurempi kuin korkorahastoissa, mutta pienempi kuin osakerahastoissa. Toiset yhdistelmärahastot painottavatkin enemmän esimerkiksi osakkeisiin kuin korkoihin. Salkunhoitajan tehtävänä on hajauttaa varat sopivasti osakkeisiin ja korkoihin parhaan mahdollisen tuoton saavuttamiseksi. Rahaston säännöissä on määritelty, miten korkoja ja osakkeita painotetaan. (Puttonen & Repo 2011, 34, 70.)

6.3 Osakesijoittaminen

Osake tarkoittaa osuutta osakeyhtiöstä, ja kaikilla osakkeenomistajilla on pääsääntöisesti yhtäläinen oikeus yhtiössä. Yksi osake vastaa yhtä ääntä yhtiökokouksessa, jollei toisin ole määrätty. Rahamäärältään osakkeet ovat yhtä suuria, mutta joissain yhtiöissä osakkeet voivat olla äänimäärältään tai osinko-oikeudeltaan erisuuruisia. Sijoittajat ostavat osakkeita, koska niissä tuotto-odotus on pitkällä tähtäimellä suurempi kuin esimerkiksi korkosijoituksissa. Osakkeiden arvo voi heilahdella suuresti, mutta pitkällä aikavälillä on todennäköistä, että osakkeet tuottavat voittoa. Noteeratut osakkeet ovat kaupankäynnin kohteena olevia osakkeita, joita sijoittaja voi ostaa arvopaperipörssistä. (Anderson & Tuhkanen 2004, 119; Kontkanen 2008, 113–114.)

Osakesijoittamisessa on olemassa kahdenlaisia riskejä: markkinoiden yleiseen kehitykseen liittyvä riski sekä yhtiön menestykseen liittyvä riski. Riski osakkeisiin sijoittamisessa on korkea, koska kukaan ei voi varmuudella tietää, miten markkinat tulevat muuttumaan ja miten yksittäisen osakkeen tai osakeryhmän hintakehitys etenee. Jos liikkeellelaskija ajautuu esimerkiksi konkurssiin, on osakkeenomistajalla riski menettää koko yhtiöön osakkeisiin sijoitettu summa. Tästä syystä osakesalkun hajauttaminen on tärkeää, jotta kaikki varat eivät ole yhden sijoituksen varassa. Sijoittaja voi itse päättää, kokoaako salkun omatoimisesti vai käyttääkö apuna varainhoitajaa. Hyvin hajautettu salkku muistuttaa osakeindeksejä, koska niiden kokoaminen on yksinkertaista ja niiden tuottoa voidaan helposti verrata indekseihin. (Anderson & Tuhkanen 2004, 145–153; Kontkanen 2008, 113.)

Tuotto osakesijoittamisessa muodostuu osingoista ja arvonnoususta. Yhtiöt maksavat osan voitoistaan osakkaalle osinkoina. Yhtiö voi myös pitää itsellään osan voitoista ja käyttää varat esimerkiksi investointeihin. Tämä nostaa yhtiön arvoa, jolloin myös osakas hyötyy. Arvonnousuista eli myyntivoitoista muodostuu yleensä suurin osa osakkeiden tuotosta. Osakkeet luokitellaan usein arvo- ja kasvuosakkeisiin. Arvo-osakkeet ovat pääasiassa vakaita, ja ne maksavat hyvin osinkoja. Kasvuosakkeiden kurssit vaihtelevat runsaasti, mutta niissä myös tuotto-odotus on korkeampi kuin arvo-osakkeissa. Kasvu-osakkeet eivät maksa suuria osinkoja, koska niiden myyntivoitto menee usein uusiin investointeihin. Tuotto näissä osakkeissa muodostuukin pääasiassa arvonnousuista. (Osakeopas 2007, 11–12).

6.4 ASP-tili

ASP-tili eli asuntosäästöpalkkiotili on tarkoitettu 18–30-vuotiaalle ensiasuntoa varten säästävälle nuorelle. ASP-tili on kehitetty kannustamaan nuoria ensiasunnon ostoon. Ehdot ASP-säästämässä voivat vaihdella pankeittain, mutta yleisesti idea on, että nuori saa vähintään 10 % asunnon hinnasta säästettyään pankilta lainantakauksen. Normaalin talletuskoron lisäksi asunnon ostaja saa asuntokaupan ja lainanmyönnön jälkeen talletukselleen lisäkorkoa sekä edullista korkotukiluottoa. Tilille tehdyt talletukset ovat verovapaita. ASP-tilille tulee säästää vähintään kahdeksana kalenterivuosineljänneksenä eli vähintään kaksi vuotta. Enintään ASP-tilille saa säästää 1 000 euroa kuukaudessa. (Kontkanen 2008, 106; Mitä on ASP-säästäminen? 2011.)

6.5 Indeksilaina

Indeksilaina on pääomaturvattu sijoituskohde, johon sijoittamalla saa vähintään sijoitetun rahasumman takaisin. Indeksilaina on erinomainen sijoituskohde, jos kestää jonkin verran riskiä, mutta pelkää menettävänsä sijoitetut varat. Indeksilainan avulla sijoittaja pääsee helposti sijoittamaan kehittyville markkinoille, eikä riskiä pääoman menettämisestä juuri ole. Perusrakenteeltaan indeksilaina koostuu optioista johonkin markkinaan sekä lainasta. Suomeen indeksilainat ovat tulleet vasta viime vuosina, mutta nykyisin niitä on satoja erilaisia. Indeksilainan normaali juoksuaika on

5–8 vuotta, mutta sen voi myydä pois jo ennen juoksuajan loppumista. (Puttonen & Repo 2011, 171–175.)

Terminä sanasta indeksilaina ollaan luopumassa. Jo nyt jotkin toimijat sijoitusmarkkinoilla puhuvat erilaisista sijoitusobligaatioista. Nimessä on vielä obligaation alaluokkaa kuvaava osa, esimerkkinä mainittakoon korko-obligaatio ja osake-obligaatio.

6.6 Vakuutussäästäminen

Vakuutussäästäminen tarkoittaa pitkäaikaista säästämistä tai sijoittamista erilaisiin henkivakuutustuotteisiin. Näitä tuotteita ovat säästövakuutukset, eläkevakuutukset sekä kapitalisaatiosopimukset. Vakuutussäästäminen on pitkäjänteistä, ja varoja ei pääsääntöisesti ole mahdollista nostaa ennen eläkeikää. Vakuutussäästämisen tarkoituksena onkin täydentää eläkettä tai järjestää vakuutusturva. Säästövakuutus on vakuutussäästämisen tuote, jossa vakuutuksenottaja maksaa joko kertaluontoisesti tai useamman kerran tietyn summan. Säästöajan jälkeen kertynyt summa maksetaan asiakkaalle. Yleensä säästöaika on noin kymmenen vuotta, minkä jälkeen summa maksetaan asiakkaalle vain, jos tämä vielä elää. Säästövakuutukseen liitetäänkin usein henkivakuutus, joka turvaa kuolemantapauksessa sen, että osa säästöstä maksetaan edunsaajalle. Eläkevakuutus antaa säästäjälle täydennystä eläkkeeseen. Eläkettä säästetään sovittuina vakuutusmaksuina, ja eläkeiän saavutettua vakuutusyhtiö maksaa kertyneiden maksujen ja tuottojen perusteella asiakkaalle eläkettä. Myös eläkevakuutukseen liitetään yleensä kuolemanturva. (Kontkanen 2008, 127–128.)

Tuotto vakuutussäästämisessä muodostuu joko laskuperustekorkoisesti tai sijoitussidonnaisesti. Laskuperustekorkoisella tuottotavalla tuotto kertyy vakuutusyhtiön maksamista ennalta sovitusta laskuperustekoroista, lisäkoroista tai asiakashyvityksistä. Sijoitussidonnaisen tuottotavan idea on, että asiakas saa tuottoa, kun sijoituskohteiden arvo kehittyy. Tavallisesti sijoituskohteena on sijoitusrahastoja. Sijoitussidonnainen tuottotapa sopii pitkän tähtäimen vakuutussijoittamiseen, kuten eläkesäästämiseen. (Mts. 127–128.)

6.7 PS-tili

PS-tili tarkoittaa pitkäaikaissäästämistä, jonka tarkoituksena on turvata talous eläkepäivillä. Ideana on, että PS-tilille säästetään työuran aikana, ja PS-tilille karttuneilla varoilla lisätään lakisääteistä eläkettä. Varat ovat sidottuna niin kauan, kun työikää on jäljellä, ja eläkeiässä ne voidaan nostaa vähintään 10 vuoden aikana. Palveluntarjoaja kartoittaa säästäjän riskinsietokyvyn ja sijoittaa säästäjän varat hänen itse valitsemiinsa kohteisiin, kuten tilille, rahastoihin, joukkolainoihin tai osakkeisiin. Säästökohteiden vaihtaminen on mahdollista. Etuna PS-säästämisellä verrattuna esimerkiksi suoraan osakesijoittamiseen on 5000 €:n verovähennysoikeus vuodessa. (Henkilöasiakkaan säästö- ja sijoituskohteet, PS-sopimus 2012; Taloussanomat 2011.)

7 TUTKIMUSPROSESSI

Tässä luvussa on raportoitu itse tutkimusprosessi, ja kerrotaan, miten sekä millä menetelmillä tutkimus on toteutettu ja miksi näin on toimittu. Lisäksi pohditaan tutkimuksen luotettavuutta. Luvussa esitellään samalla tutkimuksen toteuttamiseen liittyvää teorian tietoa, sillä teorian tietoon tutustuttua on tehty päätökset siitä, miten toimitaan tutkimusta toteutettaessa.

Tutkimusprosessi sai alkunsa tapaamisella toimeksiantajan Nordea Pankki Suomi Oyj:n edustajan kanssa. Molemmat osapuolet toivat esille omia ajatuksiaan tutkimuksesta ja sen aiheesta. Keskustelujen pohjalta löydettiin tutkimusongelma, joka tutkimuksella halutaan ratkaista. Opinnäytetyöprosessi alkoi teorian tiedon keräämisellä ja siihen tutustumisella. Vasta sen jälkeen toteutettiin varsinainen tutkimus.

7.1 Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä

Kvantitatiivinen tutkimus tarkoittaa määrällistä tutkimusta, jonka tarkoituksena on kysyä koko tutkittavaa joukkoa edustavalta joukon osalta tutkimusongelman ratkaisevia kysymyksiä. Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä pyritään yleistämään. Tutkimusmenetelmänä kvantitatiivista tutkimusta käytetään, kun tutkittava ilmiö on jo täsmentynyt esimerkiksi laadullisen tutkimuksen avulla. Kvantitatiivinen tutkimus onkin monesti kvalitatiivisen tutkimuksen jatkotutkimus. (Kananen 2008, 10–13.)

Kun perusjoukko eli populaatio on suuri, sitä ei tutkita kokonaisuudessaan, vaan siitä valitaan niin sanottu otos. Otos on osa perusjoukon yksiköistä. Otoksen tärkein arviointikriteeri on se, miten hyvin se vastaa populaatiota. Otoksen valinta edellyttää, että perusjoukko tunnetaan, jotta voidaan muodostaa siitä eräänlainen pienoismalli perusjoukosta eli otos. (Kananen 2011, 65.)

Eräs tapa otannan tekemiseen on ryväotanta eli klusteriotanta. Siinä perusjoukon sisältä valitaan jokin luonnollinen ryhmä jota kutsutaan ryppääksi. Ryppäälle tehdään kokonaistutkimus, jonka kaikki yksilöt tutkitaan. Otosta voidaan vielä karsia ryppään sisälläkin. Tutkittavien ryppäiden valinta tehdään joko satunnaisesti tai systemaattisesti. (Mts. 72.)

Ennen kyselyn toteuttamista teorian ja käsitteet muutetaan muotoon, jonka tutkittava varmasti ymmärtää. Tätä kutsutaan operationalisoinniksi. Tutkittava asia myös strukturoidaan eli muutetaan kysymyksiksi ja vaihtoehtoiksi lomakkeelle. Strukturoinnin tavoitteena on, että kaikki vastaajat ymmärtävät kysymykset samalla tavalla. Tutkittavia asioita sanotaan muuttujiksi. Kyselyssä jokaiselle muuttujalle annetaan arvo, joka ilmaistaan esimerkiksi numeroina. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa vertailaan muuttujien saamia arvoja. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tietoja tarkastellaan numeerisesti eli saatu tieto tarkastellaan numeroina esimerkiksi tunnuslukuina, min-kä jälkeen numerotieto selitetään sanallisesti. (Vilka 2007, 14–15.)

Tutkimusmenetelmän valinta ei tuottanut vaikeuksia. Tutkimukseen valittiin kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska sijoittaminen ei ole ilmiönä uusi, ja siitä on olemassa jo tutkittuja teorioita ja malleja. Määrällinen tutkimus mahdollistaa

paremmin tiedon yleistämisen. Otantamenetelmäksi valittiin ryväsotanta, koska se on kustannustehokas ja säästää aikaa. Tutkijat uskovat, että ryväsotannan avulla saadaan vastauksia henkilöiltä, jotka eivät esimerkiksi sähköpostikyselynä kyselyyn vastaisi. Sähköpostitse toteutetussa kokonaisotannassa olisi vaara, että kyselyyn vastaisivat vain ne, joiden mielestä sijoittaminen on mielenkiintoinen aihe. Ryväsotanta lisää merkittävästi tulosten luotettavuutta.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tietoa voidaan mitata erilaisilla asteilla. Yksinkertaisin asteikko on nominaaliasteikko. Nominaaliasteikolla vastausten numeerisilla arvoilla ei ole mitään merkitystä, vaan vastausvaihtoehdot voidaan sijoittaa mihin järjestykseen tahansa. Nominaaliasteikon avulla saaduista arvoista ei voida laskea kuin vastausvaihtoehtojen saamia kappalemääriä. Esimerkiksi sukupuolta koskeva kysymys on nominaaliasteikolla. (Kananen 2011, 61.)

Jos halutaan asettaa havaintoyksiköitä tiettyyn järjestykseen, tulee käyttää ordinaali eli järjestysasteikkoa. Vaikka äsken mainittiin, että kvantitatiivisessa tutkimuksessa vastaukset ovat numeroita, lomakkeessa vastausvaihtoehdot ovat sanallisessa muodossa, mutta tilastoon siirrettäessä ne muutetaan numeeriseen muotoon. (Mts. 61.)

7.2 Kyselylomake

Tässä tutkimuksessa tieto hankitaan kyselylomakkeen avulla. Lomakkeen laadinnassa on tärkeää, että teoreettisen tiedon pohjalta laaditut kysymykset on pystytty muotoilemaan arkikieliseen muotoon, ja että kysymykset voidaan ymmärtää vain yhdellä tavalla. Kyselylomakkeen tulee olla myös ulkoasultaan ja kieleltään houkutteleva. Kysymysten järjestyksellä on väliä. Vaikeammat ja arkaluontoisemmat kysymykset on syytä sijoittaa kyselyn loppuosaan, jolloin kyselyyn vastaaja todennäköisemmin haluaa vastata vaativampiin kysymyksiin. Jos heti alussa on liian vaikeita tai henkilökohtaisia kysymyksiä, vastaaja saattaa lannistua tai kiusaantua, eikä halua vastata kysymyksiin. (Kananen 2011, 30–42.)

Tutkimuslomakkeen laadinta aloitettiin pohtimalla, mitä kysymyksiä tulee esittää, jotta saadaan vastauksia tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeella olevat kysymykset on jaettu aihepiiriin perusteella kolmeen eri ryhmään: taustakysymykset,

sijoituspäätöstä ja sijoituskohteita koskevat kysymykset. Lomakkeen alkuun sijoitettiin taustakysymykset, vaikka usein suositellaan, että henkilötietoja koskevat kysymykset olisivat lopussa, koska ne ovat niin henkilökohtaisia. Tutkijoiden mielestä kyselyn muut kysymykset ovat enemmän arkaluontoisia, ja kokonaisuudessaan kysely on vastaajalle haastava. Siten taustakysymykset ovat kyselyssä helpoin osuus, joka on hyvä sijoittaa alkuun, jottei vastaaja turhaudu, kun ei osaa vastata ensimmäisiin kysymyksiin.

Lomakkeessa käytettiin kysymyksiä, joissa on valmiita vastausvaihtoehdot aihepiirin vaativuuden vuoksi, eli kysymykset olivat strukturoituja. Strukturoidut kysymykset ovat helppoja vastausten syöttö- sekä analysointivaiheessa. Kysymyksiä laadittaessa mietittiin tarkkaan, ettei mikään kysymys johdattele vastaajaa vastaamaan tietyllä tavalla. Avoimet kysymykset eivät olleet tarpeellisia tämän tutkimuksen kannalta. Mielipidekysymyksiin käytettiin viisiportaista asteikkoa.

Kun alustavat kysymykset oli saatu valmiiksi, verrattiin vielä, että ne vastaavat kerättyä teoriatietoa. Kysymykset käytiin läpi toimeksiantajan kanssa, jotta saatiin varmuus, että myös toimeksiantaja on samaa mieltä siitä, että tutkimus vastaa toivottua. Tämän jälkeen tehtiin tarvittavat muutokset, jotka vielä toisen kerran käytiin läpi toimeksiantajan kanssa, ja joitain kysymyksiä karsittiin lomakkeesta pois, koska ne todettiin tarpeettomiksi.

Kun alustava lomake oli saatu valmiiksi, se koekäytettiin viidellä vastaajalla, jotka kaikki olivat tutkimuksen kohderyhmän edustajia. Lomakkeeseen tehtiin vielä tämän jälkeen muutama selkeyttävä muutos, mutta varsinaiseen sisältöön ei ilmennyt tarvetta puuttua. Lomakkeen viimeisen varmistuksen jälkeen toteutettiin varsinainen tutkimus.

Tutkimuslomakkeessa oli muutama seikka, johon olisi ollut mahdollista tehdä parannuksia. Olisi tullut selkeämmin ilmaista, että kysymykset 4 ”Säästätkö tällä hetkellä? Mihin tarkoitukseen säästät?” ja 5 ”Jos et säästä, miksi et?” ovat keskenään vaihtoehtoisia. Muutamassa vastauslomakkeessa vastaaja oli vastannut molempiin. Joissain kysymyksissä, joihin oli annettu rajallinen määrä, montako vastausvaihtoehtoa saa valita, oli tullut liian monta valintaa. Nämä vastaukset hylättiin. Pohdimme myös,

onko kysymys, jossa kysytään, kumman valitsee: varman 1 000 € vai 50 %:n todennäköisyys saada 200 € ja 50 %:n todennäköisyys saada 2 000€, liian haastava vastata. Päätimme kuitenkin pitää kysymyksen mukana, koska se oli niin tärkeä, eikä kukaan heistä, joilla lomake koekäytettiin, kokenut sitä liian haastavaksi.

7.3 Kyselyn toteuttaminen

Otantamenetelmäksi valitun ryväsotannan ryppäät muodostuivat eri luentojen osallistujista. Liiketalouden ja hallinnon alalta tutkittiin kaksi ryvästä, tekniikan ja liikenteen alalta kolme sekä sosiaali- ja terveysalalta yksi. Ryppäiden valinnassa ei ollut säännönmukaisuuksia. Valinta tapahtui satunnaisesti aikataulujen yhteensopivuuden mukaan. Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajia lähestyttiin sähköpostin välityksellä. Kuusi opettajaa suostui kyselyn toteuttamiseen omalla luennollaan. Ryppäiden valikoiminen vähemmän satunnaisesti olisi lisännyt tutkimuksen luotettavuutta.

Täytetyt lomakkeet numeroitiin kyselyn toteuttamisen jälkeen, jotta tulosten syöttämisvaiheessa jokainen lomake tulee syötettyä vain yhden kerran. Sen jälkeen lomakkeissa oleva tieto syötettiin Sphinx Survey -ohjelmaan. Tallennetut tiedot tarkistettiin kertaalleen, jotta mahdollisilta näppäilyvirheiltä välttyttiin.

Tutkimustulosten analysointi ja tulkinta tapahtuu tässä tutkimuksessa tarkastelemaan suoria jakaumia ja ristiintaulukoinnilla, jonka avulla pystytään vertailemaan samanaikaisesti kahta eri muuttujaa ja niiden välisiä riippuvuuksia. Muuttujien pohjalta tuloksia analysoidaan joko etsimällä eroja tai säännönmukaisuuksia. Tulkintakeinona ristiintaulukointi on menetelmistä yksinkertaisin, ja se on tehokas menetelmä, kun halutaan nähdä yleisluontoisesti muutokset, kun toinen muuttuja esimerkiksi kasvaa. Tarkempaan riippuvuussuhteiden kuvaamiseen käytetään menetelmänä korrelaatioanalyysiä tai regressioanalyysia. (Kananen 2011, 74–79.)

Korrelaatioanalyysiä käytetään tarkempaan analyysiin, kun ristiintaulukoinnin avulla on ensin löydetty riippuvuuksia. Korrelaatioanalyysillä mitataan muuttujien välistä riippuvuutta ja niiden voimakkuutta, ja se kertoo riippuvuuden määrän ja suunnan. Kun olennaiset muuttujat on korrelaatiolla löydetty, mallinnetaan niitä

regressioanalyysin avulla. Regressioanalyysillä saadaan tarkempia tuloksia ja se onkin korrelaatioanalyysin jatkoanalyysi. (Kananen 2008, 60–64.)

Tilasto-ohjelman avulla oli helppo tarkastella suoria jakaumia. Ristiintaulukoinnin avulla etsittiin erilaisia riippuvuussuhteita kahden eri muuttujan välillä. Aina kun löydettiin joidenkin muuttujien välillä huomattavan suuria tai pieniä arvoja, tai analyysiohjelma ilmoitti korrelaation olemassa olost, vastauksia tutkittiin tarkemmin. Löydökset on raportoitu tarkemmin seuraavassa luvussa.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa kerrotaan, mitä tuloksia tutkimuksessa saatiin. Luvun rakenne vastaa tutkimuslomakkeen rakennetta, eli tulokset on ryhmitelty taustatietoihin, sijoituspäätökseen vaikuttaviin tekijöihin ja sijoitustuotteisiin liittyviin seikkoihin. Tutkimuksen tulosten esittelyn yhteydessä myös analysoidaan löydöksiä.

8.1 Taustakysymykset

Tutkimukseen vastasi kaikkiaan 73 opiskelijaa Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Kyselyyn vastanneista 40 % oli naisia ja 60 % miehiä. Opiskelualoittain vastaajat jakaantuivat seuraavasti: 41 % liiketalouden ja hallinnon ala, 15 % sosiaali- ja terveysala sekä 44 % tekniikan ja liikenteen ala. Vastaajien ikähaitari oli 20–42 vuotta painottuen kuitenkin alle 25-vuotiaisiin (69 %). Vastaajien lukumäärä jäi tavoitetta pienemmäksi, mutta on kuitenkin tarpeeksi suuri, jotta se riittää kuvailemaan populaatiota. Opiskelualojen kannalta katsottaessa otos ei vastannut populaatiota, sillä vastaajia ei ole suhteessa samaa määrää kultakin opiskelualalta.

TAULUKKO 1. JAMK:n opiskelijamäärät ja kyselyyn vastanneet koulutusaloittain (Vuositiedot 2011.)

	N	6940 %	N	73 %
Hyvinvointiyksikkö	1832	26	11	15
Liiketoiminta ja palvelut -yksikkö	2648	38	30	41
Teknologiayksikkö	2460	35	32	44
Yht.	6940	100	73	100

Yli puolet vastanneista kertoi säästävänsä pahan päivän varalle (53 %). Vastauksia ”säästän muuhun” tuli enemmän kuin muiden kysymysten avoimissa kohdissa (14 %). Tämä kertoo tutkijoiden mielestä siitä, että säästämisen kohteet vaihtelevat suuresti. Tämän takia onkin tärkeää sijoitustuotteita myytäessä käydä läpi opiskelijan tavoitteet säästämisen suhteen. Tällä tavoin saadaan varmasti oikeat tuotteet ja ratkaisut. Lisäksi opiskelija varmasti arvostaa yksilökohtaista, juuri hänen tavoitteisiinsa ja tarpeisiinsa sopivaa säästämisen suunnitelmaa.

TAULUKKO 2. Mihin tarkoitukseen säästät? (Mahdollisuus valita 1-2 vaihtoehtoa)

	N	73 %
Pahan päivän varalle	39	53
Lomamatkaan	21	29
Johonkin hankintaan	10	14
Asuntoon	10	14
Eläkepäiviin	2	3
Muuhun	10	14

Yli kaksi kolmannesta (70 %) ei vastannut kohtaan, jossa kysyttiin syytä olla säästämättä. Suurimmiksi syiksi säästämättömyyteen nousivat rahan puute (19 %) ja yleinen talouden tila (10 %).

Ylivoimaisesti suurimman suosion säästämisen kohteena sai tilisäästäminen (73 %). Toiseksi suosituimpaan kohteeseen eli osakkeisiin ilmoitti säästävänsä vain 16 % vastaajista. Vähemmän kuin joka kymmenes (8 %) kertoi säästävänsä rahastoihin. Opiskelijoiden säästämisen tuotteiden valikoima oli siis melko suppea. Tätä asiaa voisi parantaa kertomalla opiskelijoille erilaisista tuotteista, sillä on mahdollista, että rahat ovat tilillä, kun ei tiedetä, minne muualle niitä voisi säästää. On tietenkin mahdollista, että rahat myös halutaan pitää vain tilillä, josta ne ovat helposti saatavilla.

TAULUKKO 3. Mihin opiskelijat säästävät tällä hetkellä (mahdollisuus valita monta vaihtoehtoa)

	N	73 %
Tili	53	73
Rahasto	6	8
Osakkeet	12	16
Eläkevakuutus	2	3
PS-tili	2	3
ASP-tili	3	4
Indeksilaina	1	1
Muu sijoituskohde	2	3

Vastaajista 40 % piti säästämistä ajankohtaisena nyt. Tämä kertoo sen, että opiskelijan kanssa kannattaa ottaa säästäminen puheeksi, kun hän asioi pankissa tai kutsua opiskelijoita keskustelemaan säästämisestä.

Ylivoimaisesti suosituin tiedonlähde säästämisen asioissa olivat pankkien Internet-sivut (52 %). Siellä tieto on helposti ja nopeasti saatavilla mihin vuorokauden aikaan tahansa. Opiskelijat ovat tottuneet Internetiin tiedonlähteenä, joten vastaus ei yllätä. On tärkeää pankille pitää Internet-sivut helppolukuisina ja muutenkin sellaisina, että opiskelija ymmärtää siellä olevan tiedon ja kokee sen mielenkiintoiseksi. Myös perheellä näyttää olevan suuri merkitys tiedon hankkimisessa, sillä yli kolmannes (36 %) ilmoitti sen olevan tärkeimpien tietolähteiden mukana. Joka viides (22 %) hankki tietoa säästämisestä pankkien konttoreista. Tiedonhankinnan kanavalla ei ollut yhteyttä sijoitustuotevalikoiman laajuuteen eikä siihen, mitä asioita pidetään tärkeinä sijoitustuotteen valinnassa.

TAULUKKO 4. Hankin tietoa säästämisestä (mahdollisuus valita 1-2 vaihtoehtoa)

	N	73 %
Pankkien Internet-sivuilta	38	52
Muualta Internetistä	13	18
Perheeltä	26	36
Ystäviltä/ tuttavilta	13	18
Pankin konttorista	16	22
Lehdistä	8	11
Muualta	3	4

Opiskelijat pitivät säästämistä tärkeänä. Asteikolla 1-5 (1= eri mieltä, 5= samaa mieltä) keskiarvoksi muodostui 4,26. Opiskelijat kokivat hallitsevansa taloutensa hyvin. Väittämään ”Hallitsen oman talouteni” lähes kaikki vastaajat (82 %) valitsivat vaihtoehdon jokseenkin samaa mieltä tai samaa mieltä. Keskiarvoksi muodostui 4,12. Yli kaksi kolmasosaa (71 %) vastaajista halusi säästää enemmän kuin säästää tällä hetkellä. Tämä kaikki puoltaa opiskelijoiden kanssa säästämisestä keskustelun tärkeyttä, kuten alla oleva taulukko 5 osoittaa.

TAULUKKO 5. Haluaisin säästää enemmän kuin säästän tällä hetkellä

	N	73 %
Eri mieltä	5	7
Jokseenkin eri mieltä	8	11
En osaa sanoa	8	11
Jokseenkin samaa mieltä	24	33
Samaa mieltä	28	38
Yht.	73	100

Opiskelijoiden talouden tapahtumien seuraamisen aktiivisuudessa oli kokonaisuudessaan suurta hajontaa. Kun asiaa tarkasteltiin opiskelualoittain, huomattiin, että opiskelualalla oli hieman vaikutusta talouden seuraamiseen. Taulukosta 6 ilmenee,

että liiketalouden opiskelijat seurasivat talouden tapahtumia jonkin verran aktiivisemmin kuin muut opiskelijat. Suurinta hajontaa oli tekniikan ja liikenteen alan

opiskelijoiden keskuudessa. Vähiten talouden tapahtumiin kiinnittivät huomiota sosiaali- ja terveysalan opiskelijat. Taulukkoa tulkittaessa tulee kuitenkin muistaa, että sosiaali- ja terveysalan vastaajien lukumäärä oli erittäin pieni, eikä se siksi ole luotettava.

TAULUKKO 6. Talouden tapahtumien seuraaminen opiskelualoittain

	Eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Samaa mieltä	Kaikki
	6 %	13 %	14 %	31 %	8 %	73 %
Liiketalouden ja hallinnon ala	17	15	36	50	75	41
Sosiaali- ja terveysala	33	31	7	13	0	15
Tekniikan ja liikenteen ala	50	54	57	38	25	44
Yht.	100	100	100	100	100	100

8.2 Sijoituspäätös

Kyselyssä oli kolme eri kysymystä, jossa arvioitiin vastaajien riskinsietokykyä. Kun riskille annettiin rahalliset arvot ”100 %:n todennäköisyys saada 1 000€” sekä ”50 % todennäköisyys saada 200€ ja 50 %:n todennäköisyys saada 2 000€” vastaajat näyttivät karttavan riskiä, sillä noin kolme neljännestä (73 %) valitsisi varman rahan ilman riskiä. Kun riskinsietokyky avattiin terminä sanalliseen muotoon, riskinsietokyky vaikutti olevan melko alhainen. Suurin osa (82 %) koki riskinsietokykynsä olevan matala tai erittäin matala. Erittäin korkeaa riskinsietokykyä ei ollut juuri kenelläkään vastaajista.

TAULUKKO 7. Parhaiten omaa riskinsietokykyä kuvaava määritelmä

	N	73
	%	
En halua sijoituksissani ottaa riskiä. Hankittu pääoma ei saa pienentyä. Tyydyn pieneen tuottoon.	19	26
Olen valmis tavoittelemaan parempaa tuottoa pienellä riskillä. Riski alkuperäisen pääoman pienenemisestä parempaa tuottoa tavoiteltaessa ei ole mahdoton ajatus.	41	56
Olen valmis ottamaan riskin sijoituksen arvon pienenemisestä parempaa tuottoa tavoiteltaessa.	11	15
Tavoittelen hyvää tuottoa suurella riskillä. Alkuperäisen pääoman merkittävä pieneneminen ei ole ongelma.	2	3
Yht.	73	100

Kolmannessa riskinsietokykyä mittaavassa kysymyksessä vastaajaa pyydettiin arvioimaan, onko hänellä hyvä riskinsietokyky (1 = ei, 5 = kyllä). Keskiarvoksi muodostui 3,2, ja miltei puolet vastauksista (48 %) oli arvolla 4. Tutkijoiden mielestä vastausten suuri vaihtelu sen perusteella, miten kysymys on aseteltu, oli merkki siitä, että vastaajille oli vaikea arvioida omaa riskinsietokykyään. Sijoitustuotteen valinnassa on oleellista, millainen riskinsietokyky ostajalla on. Siksi onkin tärkeää, kun opiskelijalle myydään sijoitustuotteita, käytetään riskinsietokyvyn arviointiin selkeitä ja käytännönläheisiä esimerkkejä. Tällä varmistutaan, että hän saa varmasti omalle riskinsietokyvylleen sopivan ratkaisun.

Opiskelijat kokivat rahan menettämisestä suurempia tunteita kuin rahan saamisesta. Kysyttäessä, kumman uskoo aiheuttavan suurempia tunteita, 100 euron saaminen vai saman summan menettäminen, kolme neljäsosaa (75 %) uskoi kokevansa voimakkaampia tunteita rahan menettäessään. Tämä on pankkivirkailijan hyvä ottaa huomioon silloin, kun sijoitusten riski on realisoitunut negatiivisessa mielessä, ja hän kohtaa opiskelijan. Rahan menettämiselle ei tällöin enää pysty tekemään mitään, mutta kun virkailija tietää, miten opiskelijan tunteet useimmissa tapauksissa käyttäytyvät, hänen on helpompi asettua samalle aaltopituudelle ja toimia tilanteen vaatimalla tavalla.

Opiskelijoiden sijoitushorisontissa oli kokonaisuudessaan suurta hajontaa. Sukupuolten väliset erot eivät olleet kovinkaan suuret, mutta miesten sijoitushorisontti oli hieman pidempi. Opiskeluala ei vaikuttanut sijoitushorisonttiin. Pääsääntöisesti sijoitushorisontti oli lyhyt. Jos vastaaja laittaisi rahat säästöön nyt, yli puolet (59 %) uskoi pystyvänsä pitämään rahat sidottuna sijoituskohteeseen alle kolme vuotta. Vain 15 % uskoi pystyvänsä pitämään rahat sidottuna yli viisi vuotta. Erilaisten sijoitustuotteiden valikoima lisääntyi sijoitushorisontin kasvaessa hieman. Tässä mielessä opiskelijat näyttivät osaavan valita sijoitushorisonttiin sopivia tuotteita. Esimerkiksi osakkeita ei suositella lyhyen aikavälin sijoitukseksi. Riskinsietokyvyn ohella sijoitushorisontti on merkittävä oikean tuotteen valitsemiseen liittyvä seikka.

TAULUKKO 8. Sukupuoli ja sijoitushorisontti

N	Nainen	Mies	Kaikki
	29	44	73
	%	%	%
Alle vuoden	21	14	16
1-3 vuotta	52	36	43
3-5 vuotta	24	27	26
Yli 5 vuotta	4	23	15
Yht.	100	100	100

Väittämään ”tiedän mitä tarkoittaa sijoitusten hajauttaminen” jopa kolme neljäsosaa (73 %) kertoi tietävänsä, mitä hajauttaminen tarkoittaa. Viidennes vastaajista (21 %) ei tiennyt, mitä hajauttaminen tarkoittaa. Joka kymmenes (7 %) ei osannut kertoa, tietääkö, mitä hajauttaminen on.

8.3 Sijoituskohde

Kun kysyttiin, mitkä asiat ovat tärkeitä sijoitustuotteen valinnassa, melkein kaikki (82 %) pitivät sijoitustuotteen ymmärtämistä tärkeänä. Puolet (49 %) piti mahdollisuutta sijoittaa pieni summa kerralla tärkeänä. Kaikki annetuista vaihtoehtoista saivat kuitenkin kannatusta. Se kertoo tutkijoiden näkemyksen mukaan siitä, että yksilökohtaiset erot ovat suuria. Vähemmän kuin joka viides piti mahdollisuutta muuttaa sijoitus käteiseksi nopeasti (16 %) tai jonkun muun omakohtaisiin kokemuksiin perustuvaa suositusta (12 %) tärkeänä.

TAULUKKO 9. Mitkä asiat ovat tärkeimpiä sijoitustuotteen valinnassa? (Mahdollisuus valita 1-3)

	N	73 %
Sijoitustuotteen ymmärtäminen	60	82
Sijoittamisen helppous	23	32
Saan varmasti ainakin sijoittamani rahamäärän takaisin	29	40
Korkea tuotto-odotus	22	30
Saan muutettua sijoitukseni käteiseksi nopeasti	12	16
Pieni riski	17	23
Joku suosittele tuotetta minulle omien kokemusten perusteella	9	12
Mahdollisuus sijoittaa pieni summa kerralla	36	49

Säästötili oli opiskelijoille paljon tutumpi kuin muut säästämisen tuotteet. Se tunnettiin keskimäärin melko hyvin. Sijoitusrahastojen ja osakkeiden tunnettuus olivat lähellä toisiaan. Opiskelijat tunsivat ne keskimäärin kohtalaisesti. Muut tuotteet tunnettiin keskimäärin melko huonosti.

TAULUKKO 10. Miten hyvin seuraavat sijoitustuotteet tunnetaan (1= ei lainkaan, 5= hyvin)

	Keskiarvo
Säästötili	4,17
Sijoitusrahasto	3,31
Osakkeet	3,22
ASP-tili	2,24
Indeksilaina	2,17
Eläkevakuutus	2,85
PS-tili	2,06

Keskiarvoja tarkasteltaessa kävi ilmi, että tuotteiden mielenkiintoisuus ei jakaudu tuotteiden välillä yhtä selkeästi kuin niiden tuntemisessa. Säästötili, sijoitusrahasto ja osakkeet koettiin keskimäärin kohtalaisen tai melko mielenkiintoisiksi. Muut tuotteet koettiin keskimäärin vain jonkin verran mielenkiintoisiksi. Tuotteiden tunnettuuden ja mielenkiintoisuuden järjestys keskiarvojen mukaan oli pienimmästä suurimpaan arvoon järjestettynä lähes sama.

TAULUKKO 11. Miten mielenkiintoisena seuraavat sijoitustuotteet koetaan (1= ei lainkaan mielenkiintoisena, 5= mielenkiintoisena)

	Keskiarvo
Säästötili	3,54
Sijoitusrahasto	3,21
Osakkeet	3,49
ASP-tili	2,47
Indeksilaina	2,16
Eläkevakuutus	2,39
PS-tili	2,13

Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin tunnettuuden ja mielenkiinnon välistä yhteyttä. Merkittävä löytö tutkimuksessa oli, että se miten hyvin opiskelija kokee tuntevansa sijoitustuotteen, vaikuttaa siihen, miten mielenkiintoiseksi hän sen kokee. Tuotteen kiinnostavuus näytti lisääntyvän sen mukaan, mitä paremmin tuote tunnetaan.

Säästötilin kohdalla sen tunnettuuden ja mielenkiintoisuuden välillä ei ollut havaittavissa selkeää yhteyttä. Tutkijat uskovat sen johtuvan siitä, että se on säästämisen tuotteena varsin tunnettu.

TAULUKKO 12. Säästötilin tunnettuus ja mielenkiintoisuus

	Ei vas- tausta	Ei lain- kaan	Jonkin verran	Kohta- laisen	Melko	Mie- lenkiin- toisena	Kaikki
N	1 %	5 %	7 %	16 %	32 %	12 %	73 %
Ei vastausta	100	0	0	0	0	0	1
En lainkaan	0	0	0	0	0	0	0
Melko huonosti	0	0	0	6	9	0	6
Kohtalaisesti	0	0	0	13	9	0	7
Melko hyvin	0	60	43	50	59	42	52
Hyvin	0	40	57	31	22	58	34
Yht.	100	100	100	100	100	100	100

Erittäin hyvin yhteys oli havaittavissa sijoitusrahastojen kohdalla, kuten taulukko 13 osoittaa. Puolet (50 %) sijoitusrahastot hyvin tuntevista piti tuotetta mielenkiintoisena, ja lähes puolet (41 %) sen melko hyvin tuntevista piti sitä melko mielenkiintoisena. Puolet (47 %) tuotteen kohtalaisesti tuntevista koki sen kohtalaisen mielenkiintoisena. Puolet (50 %) vastaajista, jotka tuntevat sijoitusrahastot melko huonosti, pitivät sitä vain jonkin verran mielenkiintoisena. Iso poikkeama sijoitusrahastojen kohdalla oli, että iso osa (43 %) sijoitusrahastot melko hyvin tuntevista ei pitänyt sitä lainkaan mielenkiintoisena

TAULUKKO 13. Sijoitusrahaston tunnettuus ja mielenkiintoisuus

	Ei vas- tausta	Ei lain- kaan	Jonkin verran	Kohta- laisen	Melko	Mie- lenkiin- toisena	Kaikki
N	2 %	7 %	14 %	15 %	27 %	8 %	73 %
Ei vastausta	50	0	0	0	0	0	1
En lainkaan	0	29	0	0	7	0	6
Melko huonosti	0	14	50	20	19	0	22
Kohtalaisesti	50	14	14	47	19	25	25
Melko hyvin	0	43	14	27	41	25	30
Hyvin	0	0	21	7	15	50	16
Yht.	100	100	100	100	100	100	100

Taulukossa 14 näkyy, miten sama yhteys on selkeästi havaittavissa myös osakkeiden kohdalla, eli osakkeiden mielenkiintoisuus lisääntyy sen tunnettuuden myötä. Mitään suuria poikkeamia ei kaavasta ole havaittavissa. Osakkeet koettiin keskimäärin hieman mielenkiintoisemmiksi kuin sijoitusrahastot. (Ks. taulukko 11)

TAULUKKO 14. Osakkeiden tunnettuus ja mielenkiintoisuus

	Ei vas- tausta	Ei lain- kaan	Jonkin verran	Kohta- laisen	Melko	Mie- lenkiin- toisena	Kaikki
N	1 %	7 %	10 %	12 %	27 %	16 %	73 %
Ei vastausta	100	0	0	0	0	0	1
En lainkaan	0	29	0	8	11	0	8
Melko huonosti	0	43	40	25	19	6	22
Kohtalaisesti	0	14	40	50	22	6	25
Melko hyvin	0	14	20	17	37	31	27
Hyvin	0	0	0	0	11	56	16
Yht.	100	100	100	100	100	100	100

ASP-tili, indeksilaina, eläkevakuutus ja PS-tili puhuivat kaikki saman yhteyden puolesta. Alla olevat taulukot 15–18 havainnollistavat tämän. Näiden tuotteiden kohdalla on kuitenkin hyvä muistaa, että ne tunnettiin keskimäärin huonommin ja että niitä pidettiin keskimäärin vähemmän mielenkiintoisina kuin aikaisemmin mainittuja tuotteita. Esimerkiksi indeksilainaa tai eläkevakuutusta kukaan vastaajista ei pitänyt mielenkiintoisena.

TAULUKKO 15. ASP-tilin tunnettuus ja mielenkiintoisuus

	Ei vas- tausta	Ei lain- kaan	Jonkin verran	Kohta- laisen	Melko	Mie- lenkiin- toisena	Kaikki
N	5	17	25	10	9	7	73
	%	%	%	%	%	%	%
Ei vastausta	40	0	0	0	0	0	3
En lainkaan	60	71	48	10	11	0	40
Melko huonosti	0	6	44	50	11	0	25
Kohtalaisesti	0	12	4	30	0	29	11
Melko hyvin	0	12	4	10	44	29	14
Hyvin	0	0	0	0	33	43	8
Yht.	100	100	100	100	100	100	100

TAULUKKO 16. Indeksilainan tunnettuus ja mielenkiintoisuus

	Ei vas- tausta	Ei lain- kaan	Jonkin verran	Kohta- laisen	Melko	Mie- lenkiin- toisena	Kaikki
N	3	20	26	17	7	0	73
	%	%	%	%	%	%	%
Ei vastausta	67	0	0	0	0	0	3
En lainkaan	0	55	35	6	14	0	30
Melko huonosti	33	40	35	29	43	0	36
Kohtalaisesti	0	5	23	35	0	0	18
Melko hyvin	0	0	8	24	43	0	12
Hyvin	0	0	0	6	0	0	1
Yht.	100	100	100	100	100	100	100

TAULUKKO 17. Eläkevakuutuksen tunnettuus ja mielenkiintoisuus

	Ei vas- tausta	Ei lain- kaan	Jonkin verran	Kohta- laisen	Melko	Mie- lenkiin- toisena	Kaikki
N	1	14	27	20	11	0	73
	%	%	%	%	%	%	%
Ei vastausta	100	7	0	0	0	0	3
En lainkaan	0	21	7	0	9	0	8
Melko huonosti	0	36	48	15	27	0	33
Kohtalaisesti	0	21	15	50	9	0	25
Melko hyvin	0	14	30	30	46	0	29
Hyvin	0	0	0	5	9	0	3
Yht.	100	100	100	100	100	100	100

TAULUKKO 18. PS-tilin tunnettuus ja mielenkiintoisuus

	Ei vas- tausta	Ei lain- kaan	Jonkin verran	Kohta- laisen	Melko	Mie- lenkiin- toisena	Kaikki
N	3	21	28	14	5	2	73
	%	%	%	%	%	%	%
Ei vastausta	33	0	0	0	0	0	1
En lainkaan	33	67	46	14	20	0	43
Melko huonosti	0	14	32	36	20	0	25
Kohtalaisesti	0	14	18	21	20	50	18
Melko hyvin	0	5	4	29	40	0	11
Hyvin	33	0	0	0	0	50	3
Yht.	100	100	100	100	100	100	100

Koska tuotteiden tunnettuuden ja mielenkiintoisuuden välillä oli selkeä yhteys, nuorille on tärkeää kertoa erilaisista sijoitustuotteista. Vaikka myyntiä ei samassa yhteydessä syntyisikään, mielenkiinto tuotetta kohtaan saattaa silti kasvaa.

9 POHDINTA

Tässä luvussa pohditaan aluksi tutkimuksen luotettavuutta. Sen jälkeen tutkimuksen tuloksia peilataan teorian tietoon. Lopuksi tutkijat esittävät omaa pohdintaansa tutkimustuloksista ja arvioivat opinnäytetyön prosessia omalta kannaltaan.

9.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Validiteettia ja reliabiliteettia käytetään tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseen. Reliabiliteetin avulla tarkastellaan tutkimustulosten pysyvyyttä. Ovatko mittarit sellaisia, että ne tuovat toistettaessa saman lopputuloksen? Mukana ei ole sattumaa. Reliabiliteetti voidaan jakaa kahteen eri alaluokkaan: konsistenssiin ja stabiliteettiin. Konsistenssi tarkoittaa ristiriidattomuutta, kun taas stabiliteetti mittareiden pysyvyyttä ajan mittaan, eli saataisiinko samoilla mittareilla samat lopputulokset, vaikka aikaa olisi kulunut. (Kananen 2008, 79–80.)

Tässä tutkimuksessa stabiliteettia ei voida tarkastella, sillä kaikki mittaukset suoritettiin muutaman viikon sisällä toisistaan. Ajallisesti ei ollut mahdollista varmistaa stabiliteettia. Nuorten sijoittajakäyttäytymistä tutkivia tutkimuksia on tehty ennenkin, kuten teoriaosuudessa mainitaan. Noissa tutkimuksissa tulokset ovat olleet samansuuntaisia, tämä puhuu tutkimuksen stabiliteetin puolesta. Koska menneisyydessä ja nykyhetkessä tehdyissä mittauksissa tulokset ovat olleet samankaltaisia, voidaan olettaa, että ne ovat sovellettavissa myös tulevaisuudessa. On otettava huomioon, että esimerkiksi taloudentila vaikuttaa sijoittamiseen ilmiönä. Tutkimuksen reliabiliteetti on todennettavissa, sillä tutkimuksen eri vaiheet on tarkkaan dokumentoitu, joten tutkimus on tarvittaessa toteutettavissa uudelleen.

Jos tutkimuksen konsistenssi on korkea, pitäisi eri mittareilla saada samaan asiaan kahdella eri kysymyksellä sama vastaus. Tutkimuksessa arvioitiin vastaajien riskinsietokykyä kolmella eri kysymyksellä ja saatiin erilaiset vastaukset. Tämä saattaa johtua joko siitä, että vastaajat eivät osanneet arvioida omaa riskinsietokykyään tai siitä, että tutkimuksessa konsistenssi on tältä osin alhainen. Toisaalta jo rahoitusteoriassa

ollaan sitä mieltä, että vaikka henkilö kokee riskinsietokykynsä olevan hyvä, tappioiden realisoituessa nähdään miten paljon riskiä henkilö oikeasti sietää.

Validiteetti tarkoittaa pätevyyttä. Ovatko kysymykset ja mittarit oikeita tutkimusongelman ratkaisemiseen? Validiteetissa on eroteltavissa huomattavasti enemmän alalajeja kuin reliabiliteetissa. Näitä ovat tiedon yleistettävyys, käsitteet ovat oikeita ja oikeanlaisia, syy-seuraus-suhde, käytettyjen mittareiden validiteetti sekä verrattavuus muihin tehtyihin tutkimuksiin. Jos tutkimuksen validiteetti on kunnossa, yleensä tutkimuksen reliabiliteetti on taattu. (Kananen 2008. 81.)

Tutkimuksen validiteetin kannalta käytetty tutkimusmenetelmä on oikea. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii sijoittajakäyttäytymisen arviointiin kvalitatiivista paremmin, sillä yksilöiden erot voivat olla suuria, ja tarvitaan suuri määrä vastaajia. Kysymykset mittaavat sijoittajakäyttäytymistä. Sisäistä validiteettia parantaa oikeanlainen tutkimusprosessi eli eri tutkimusprosessin vaiheet on suoritettu oikeassa järjestyksessä, kaikki vaiheet dokumentoimalla.

Sisältövaliditeetti tarkoittaa asian mittaamista oikeilla mittareilla. Sijoittajakäyttäytymiseen vaikuttaa riskinsietokyky ja sijoitushorisontti, joita kysymykset tutkimuksessa koskevat. Voidaan siis sanoa että työssä tutkittiin sijoittajakäyttäytymistä oikeilla mittareilla. Kyselylomakkeessa ei ole määriteltä säästämistä terminä. Vastaajat saattoivat ajatella säästämisen tarkoittavan hieman eri asioita. Joku voi nähdä rahan kuukauden mittaisen ajan pitämisen tilillä säästämisenä, kun taas toiselle säästäminen tarkoittaa pidempää aikajännettä. Muuten termeissä tai niiden ymmärtämisessä ei pitäisi olla epäselvyyksiä, sillä se koekäytettiin, ja kenelläkään ei ollut vaikeuksia ymmärtää kysymyksiä. Koska molemmat tutkijoista ovat työskennelleet rahoitusallalla, tuli olla erityisen varovaisia, ettei käytetä ammattisanoja, vaan arkikielen ilmaisuja.

Otoksen pienuus heikentää tutkimuksen ulkoista validiteettia. Jakauma opiskelualoitain ei vastannut populaatiota. Lisäksi tutkittujen sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden määrä oli niin pieni, ettei heidän vastausten pohjalta voida tehdä yleistyksiä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista sijoittajina. Tästä johtuen tutkimuksessa ei verrattu opiskelualoja keskenään muuten kuin kysymyksessä koskien talouden

tapahtumien seuraamisesta. Siihen liittyvän analyysin yhteydessä on maininta validiteetin heikkoudesta. Kokonaisuudessaankin otos jäi melko pieneksi, mutta se on kuitenkin tarpeeksi suuri, jotta voidaan sanoa tutkimuksen olevan luotettava. Koska ryppäiden valinta tapahtui satunnaisesti, olisi voinut olla riski, että jokin rypäs olisi ollut keskivertoa kiinnostuneempi sijoittamisesta, esimerkiksi oltaisiin tehty kysely sijoitustoiminnan luennolla. Valituista luennoista mikään ei kuitenkaan ollut sellainen, että se heikentäisi validiteettia.

Triangulaatio on tutkimusstrategia, jolla voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Se avartaa tutkittavaa ilmiötä. Triangulaatio muodostuu, kun käytetään montaa eri menetelmää, useampaa tutkijaa, erilaisia aineistoja tai eri tieteenalojen näkökulmia. (Kananen 2011, 124–125.)

Tutkimuksen validiteettia on pyritty lisäämään käyttämällä erilaisia triangulaatioita. Teoriatriongulaatioksi voidaan katsoa se, että on tarkasteltu sijoittajakäyttäytymistä kolmen eri tieteenalan näkökulmasta. Näitä ovat taloustiede, psykologia ja markkinointi. Tutkimusprosessin on suorittanut kaksi tutkijaa. Sen myötä tutkimuksen vaiheita, löydöksiä ja lopputulosta on tarkastellut kriittisesti kaksi eri ihmistä. Kahden tutkijan myötä asioita on analysoitu kahdesta eri näkökulmasta.

Tutkimustuloksissa todettiin, että sijoitustuotteen tunnettuus lisää sen mielenkiintoisuutta. Voidaan luotettavasti väittää näin, sillä väittämä osoittautui todeksi kuuden tuotteen kohdalla seitsemästä. Seitsemännen tuotteen kohdalla sen erittäin korkea tunnettuus väärästi kahden tekijän välistä suhdetta.

9.2 Johtopäätökset

Peilattaessa ammattikorkeakouluopiskelijoiden sijoittajakäyttäytymisestä saatuja tuloksia talousteorioiden käsitykseen siitä, miten sijoittaja toimii, löytyy sekä teorioiden mukaista toimintaa että teorioiden vastaista toimintaa. Kysymyksessä 9 kysyttiin, valitsisiko opiskelija varman 1 000 euroa vai 50 %:n todennäköisyyden saada 200 € ja 50 %:n todennäköisyyden saada 2 000 €. Kolme neljäsosaa (73 %) valitsi varman rahan. Oletetun hyödyn teorian mukaan toinen vaihtoehto saa suuremman oletetun hyödyn $0,50 \cdot 200 \text{ €} + 0,50 \cdot 2\,000 \text{ €} = 1\,100 \text{ €}$. Pelko 800 euron ($1\,000 \text{ €} - 200 \text{ €}$) menettämisestä painaa siis suurimman osan vaakakupissa enemmän kuin mahdollisuus voittaa 100 euroa.

Prospektiteorian mukaan rahan menettämisen aiheuttama mielipaha on suurempi kuin saman rahasumman saamisen tuoma ilo. Tämä oletama osoittautui pitävän paikkansa myös opiskelijoiden kohdalla, sillä kolme neljäsosaa (75 %) uskoi 100 euron menettämisen aiheuttavan itsessään voimakkaampia tunteita kuin 100 euron saamisen.

Case Based Decision theory:n mukaan aikaisemmat kokemukset samankaltaisissa tilanteissa vaikuttavat valintoihin, ja ihminen toimii olettaen että lopputulos tilanteessa on samankaltainen kuin aiemminkin vastaavassa tilanteessa. Kuitenkaan sijoitustuotteen valinnassa muiden omakohtaisten kokemusten merkitys ei ollut merkittävä. Teoria puhuu kuitenkin omakohtaisista kokemuksista vastaavassa tilanteessa, tämä on muistettava verratessa tätä tutkimuksen löydöstä teoriaan.

Kuluttajakäyttäytymisen teorian mukaan sosiaaliset tekijät ovat yksi tekijä, joka vaikuttaa kulutuspäätösten syntymiseen. Suurimmin vaikuttava sosiaalinen tekijä on perhe. Tutkimuksessa perhe oli toiseksi tärkein kanava, josta haettiin tietoa säästämisestä. Tästä syystä voidaan sanoa tutkimuksen vahvistavan perheen tärkeyden päätöksenteossa.

Sijoitustuotteen valinnassa sijoitustuotteen ymmärtämisen jälkeen kaksi tärkeintä, sijoitustuotteen valintaan vaikuttavaa tekijää, olivat mahdollisuus sijoittaa pieni summa kerralla, ja että saa varmasti sijoittamansa rahamäärän takaisin. Kun

lähdetään näiden tietojen pohjalta miettimään opiskelijoille sopivia sijoitustuotteita, ainoa molemmat kriteerit täyttävä tuote oli tili.

Tilin lisäksi mahdollisuuden sijoittaa pieni summa kerralla tarjoaa sijoitusrahasto. Sijoitusrahaston sopivuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon niiden sisältämä riski pääoman pienenemisestä. Voi toki osakkeitakin ostaa vain pienellä summalla, mutta usein niissä on niin korkeat kaupankäynti- ja säilytyskustannukset, ettei suoria osakesijoituksia ole järkevää tehdä pienellä summalla.

Muutama muukin tuote tarjoaa mahdollisuutta pieniin kertasijoituksiin, mutta niiden sopivuutta arvioitaessa on otettava huomioon muutamia muita erikoispiirteitä, joita tuote tuo mukanaan. PS-tili ja eläkesäästäminen tarjoavat myös mahdollisuuden pieniin kertasijoituksiin, mutta sopivat vain pitkäaikaiseen säästämiseen. ASP-tilille voi tallettaa pieniä summia kerrallaan, mutta jotta se olisi järkevä vaihtoehto, täytyy säästämisen tavoitteena olla asunnonosto.

Pääomaturvan kannalta sopivia tuotteita tilien lisäksi ovat indeksilainat. Indeksilainan merkintä ei kuitenkaan onnistu ihan pienellä summalla, vaan minimimerkintävaatimus voi olla tuhansiakin euroja.

Yhteenvetona tutkimuksesta voidaan todeta, että sijoitustuotteiden myyntiin nuorille kannattaa panostaa. Vaikka opiskelijalla ei sillä hetkellä olisikaan suuria varoja sijoitettavaksi, saa tuotteista kerrottaessa mielenkiinnon heräämään. Nuoreen käytetty aika helpottaa myyntityötä tulevaisuudessa, koska muutaman vuoden päästä edessä saattaa istua sijoittamisen ajankohtaisena näkevä ja tuotteista kiinnostunut asiakas.

Nuorille sijoitustuotetta myytäessä, on riskinsietokyky syytä kartoittaa havainnollistavin esimerkein, jotta nuori oikeasti ymmärtää, mitä riski ja riskinsietokyky tarkoittavat. Haastavaksi sijoitustuotteiden myymisen nuorille tekee se, että he näkevät sijoitushorisonttinsa hyvin lyhyenä. Koska nuorelle on tärkeää ymmärtää, millaiseen tuotteeseen rahansa sijoittaa, täytyy tuotetta myyvän henkilön muistaa käyttää arki-kieltä. Ei saa olettaa, että nuori ymmärtää sijoittamiseen liittyvää termistöä, joten ammattilaiselle itsestään selvät termit on avattava.

Tutkimustuloksista nousi esiin mahdollisia aiheita jatkotutkimuksille. Sijoitustuotteiden mielenkiintoisuuden ja tunnettuuden välistä yhteyttä voisi tutkia tarkemmin, sillä tämän tutkimuksen perusteella voidaan vain todeta yhteyden olemassaolo. Saman kyselyn voisi toteuttaa uudelleen, jotta ajan vaikutus tutkittavaan ilmiöön selviäisi. Toistettaessa tutkimus, tulisi siihen saada enemmän vastaajia. Tuolloin koulutusalun vaikutusta sijoittajakäyttäytymiseen voitaisiin tutkia.

Tutkijoille tutkimusprosessi on ollut uusi ja opettavainen kokemus, koska aikaisemmin kumpikaan tutkijoista ei ole toteuttanut näin laajaa ja yksityiskohtaista tutkimusta. Jos tutkimus voitaisiin tehdä uudelleen, aikataulutusta tulisi suunnitella paremmin. Vastaajien hankkimiseen olisi tullut varata enemmän aikaa, jotta vastaajien määrää olisi saatu kasvatettua. Tutkimusongelman ratkaisu on kiinnostanut myös tutkijoita itseään, mikä on motivoinut tutkimuksen suorittamiseen. Kokonaisuudessaan tutkijat näkevät tutkimuksen onnistuneena. Teorian pohjalta suunnitellun kyselyn avulla saatiin uutta tietoa, josta uskotaan olevan hyötyä toimeksiantajalle.

LÄHTEET

Aakula, E. 2010. Nuorten sijoittaminen. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma. Viitattu 2.2.2012.

<https://publications.theseus.fi/handle/10024/16478>

Altman, M. 2004. The Nobel Prize in Behavioral and Experimental Economics: a Contextual and Critical Appraisal of the Contributions of Daniel Kahneman and Vernon Smith. *Review of Political Economy*; Jan2004, Vol. 16 Issue 1, 3-41. Viitattu 13.12.2011. <http://www.jamk.fi/kirjasto/>, Nelli-portaali, EBSCO.

Anderson, N. & Tuhkanen J. 2004. Järkevän sijoittamisen perusteet. Helsinki: Edita.

Asuntolaina.co. 2011. Mitä on ASP-säästäminen? 8.2.2011. Viitattu 20.12.2011.

<http://www.asuntolaina.co/oppaat/laina-oppaat/mita-on-asp-saastaminen/>

Finanssialan Keskusliitto 2009. Nuorten rahankäyttötutkimus. Tutkimusraportti 16.6.2009. Viitattu 29.10.2011.

http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Nuorisotutkimus_2008.pdf

Frankel, L. 2005. Kiltti tyttö ei rikastu. Helsinki: Talentum.

Gilboa & Schmeidler. 1995. The Quarterly journal of economics August 1995. 605 Google Scholar. Viitattu 11.12.2011.

[http://www.uibk.ac.at/economics/bbl/lit_se/lit_se_ss06_papiere/itzak_gilboa_and_david_schmeidler_\(1995\).pdf](http://www.uibk.ac.at/economics/bbl/lit_se/lit_se_ss06_papiere/itzak_gilboa_and_david_schmeidler_(1995).pdf)

Haaparanta, P. & Halko M-L.: Rationaalisesta päätöksenteosta. Teoksessa Naiset, miehet ja talous. Toim. M-L. Halko, A. Mikkola, O-P. Ruuskanen. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 2010.

Holt, C. 2007. Markets, games, & strategic behavior. Boston : Pearson Addison Wesley

Hämäläinen, K. 2003. Osakesijoittajan opas. Helsinki: Tammi.

Jaakkola, T. 2006. Päätöksenteko käyttäytymisperusteisessa taloustieteessä. Kandi-
daatin tutkielma. Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Kauppatieteiden osasto. Viitattu 13.12.2011.

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/30903/TMP.objres.297.pdf?sequence=1>

Jokinen, J. 2011. Taloustaidon vaikutus nuorten aikuisten säästämiseen. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma. Viitattu 2.2.2012. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/31300>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2012. Vuosikertomus 2011. Viitattu 2.5.2012. http://www.jamk.fi/download/36707_jamk_vuosikertomus_2011.html

Kananen, J. 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyö kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kallunki, J-P., Martikainen, M. & Niemejä, J. 2007. Ammattimainen sijoittaminen. 5. uud. p. Helsinki: Talentum.

Knüpfer, S. & Puttonen V. 2006. Moderni rahoitus. Helsinki:WSOYpro.

Kontkanen, E. 2008. Pankkitoiminnan käsikirja. Helsinki: Vammalan Kirjapaino.

Kotler, P. & Keller, K. 2000. Marketing Management. 12. Ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Laakkonen, R. 2011. Nuorten säästäminen ja sijoittaminen. Opinnäytetyö. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma. Viitattu 2.2.2012. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/36802>

Lancaster Pollard 2012. Efficient Frontiers. Viitattu 2.5.2012. <http://www.lancasterpollard.com/site.cfm/news/the-capital-issue/spring-2006/nonprofit-minute/efficient-frontiers.cfm>

Miles, S. 2003. Researching Young People as Consumers : Can and Should We Ask Them Why? : Researching Youth. Ed. By A. Bennett, M. Cieslik and S. Miles. New York: Palgrave McMillan. 170–185.

Nordea 2012. Henkilöasiakkaan säästö- ja sijoituskohteet, PS-sopimus. Viitattu 28.4.2012.

<http://www.nordea.fi/Henkil%C3%B6asiakkaat/S%C3%A4%C3%A4st%C3%B6t+ja+sijoitukset/PS-sopimus/1332902.html>

Nordea. 2012. Nordean tilinpäätöstiedote 2011. Viitattu 14.4.2012.

<http://feed.ne.cision.com/wpyfs/00/00/00/00/00/17/F3/DA/wkr0006.pdf>.

Opi osakkeet. 2010. NASDAQ OMX Helsinki.

Puttonen, V. & Repo, E. 2011. Miten sijoitan rahastoihin. Helsinki: WSOYpro.

Pörssisäätiö 2009. Sijoitusrahasto-opas 12.3.2009. Helsinki. Viitattu 29.10.2011.

<http://www.porssisaatio.fi/blog/books/sijoitusrahasto-opas/>

Pörssisäätiö 2007. Osakeopas 28.2.2007. Helsinki. Viitattu 21.4.2012.

<http://www.porssisaatio.fi/blog/books/osakeopas-%e2%80%93-perustiedot-osakesaastamisesta/>

Sen, A. 2001. Luentoja etiikasta ja taloustieteestä. suom. Juha Räikkä ja Hanna Mere-toja. Helsinki: Unipress.

Shiller, R. 2001. Human Behavior and the Efficiency of the Financial System. Viitattu 15.12.2011. <http://cowles.econ.yale.edu/P/cp/p10a/p1025.pdf>.

Taloussanomat 2012. PS-säästöt, mitä PS-säästäminen on? Viitattu 28.4.2012.

<http://www.taloussanomat.fi/ps-saastot/usein-kysytyt-kysymykset/>

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa : määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Ylikoski, T. 2000. Unohtuoko asiakas?. 2. uud. p. Keuruu: Otava.

LIITTEET

Liite 1 Kyselylomake

Ammattikorkeakouluopiskelijan sijoittajakäyttäytyminen

4/2012 - Nordea Pankki Suomi Oyj

Tutkimus liittyy opinnäytetyöhömmä, joka toteutetaan yhteistyössä Keski-Suomen Nordean kanssa. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömänä. Kiitos vastauksestasi. Huomioithan, että kyselylomake on kaksisivuinen.

Tausta

1. Sukupuoli

- ☐ 1. Nainen ☐ 2. Mies

2. Ikä

3. Opiskeluala

- ☐ 1. Liiketalouden ja hallinnon ala
☐ 2. Sosiaali- ja terveysala
☐ 3. Tekniikan ja liikenteen ala

4. Säästätkö tällä hetkellä? Mihin tarkoitukseen säästät?

Valitse korkeintaan 2

- ☐ 1. Pahan päivän varalle
☐ 2. Lomamatkaan
☐ 3. Johonkin hankintaan (esim. tietokone)
☐ 4. Asuntoon
☐ 5. Eläkepäiviin
☐ 6. Muuhun, mihin? _____

5. Jos et säästä, miksi et? (Valitse tärkein syy)

- ☐ 1. Rahan puute
☐ 2. Tiedon puute
☐ 3. En pidä säästämistä tärkeänä
☐ 4. Yleinen talouden tila
☐ 5. Muu syy, mikä? _____

6. Jos säästät tällä hetkellä, mihin seuraavista vaihtoehtoista? (voit valita niin monta kuin haluat)

- ☐ 1. Tilille
☐ 2. Rahastoon
☐ 3. Osakkeisiin
☐ 4. Eläkevakuutus
☐ 5. PS-tili
☐ 6. Asp-tili
☐ 7. Indeksilaina
☐ 8. Jokin muu sijoituskohte, mikä? _____

7. Säännöllinen säästäminen on minulle ajankohtaista... (Valitse 1)

- ☐ 1. Nyt ☐ 2. Puolen vuoden sisällä
☐ 3. Kahden vuoden sisällä ☐ 4. Myöhemmin

8. Hankin tietoa säästämistä (valitse korkeintaan kaksi tärkeintä)

- ☐ 1. Pankkien Internet-sivuilta
☐ 2. Muualta Internetistä
☐ 3. Perheeltä
☐ 4. Ystäviltä/tuttavilta
☐ 5. Pankin konttorista
☐ 6. Lehdistä
☐ 7. Muualta, mistä? _____

Sijoitus päätös

9. Valitse seuraavista vaihtoehtoista se, jonka todennäköisesti valitsisit

- ☐ 1. Saat 100% todennäköisyydellä 1000€
☐ 2. Sinulla on 50% todennäköisyys saada 200€ ja 50% todennäköisyys saada 2000€

10. Mikä seuraavista määritelmistä kuvaa parhaiten omaa riskinsietokykyäsi (Valitse 1)

- ☐ 1. En halua sijoituksissani ottaa riskiä. Hankittu pääoma ei saa pienentyä. Tyydyn pieneen tuottoon.
☐ 2. Olen valmis tavoittelemaan parempaa tuottoa pienellä riskillä. Riski alkuperäisen pääoman pienemisestä parempaa tuottoa tavoiteltaessa ei ole mahdoton ajatus.
☐ 3. Olen valmis ottamaan riskin sijoituksen arvon pienemisestä parempaa tuottoa tavoiteltaessa.
☐ 4. Tavoittelen hyvää tuottoa suurella riskillä. Alkuperäisen pääoman merkittävä pieneminen ei ole ongelma.

11. Jos nyt laitat rahaa säästöön, kauanko uskot voivasi pitää niitä sidottuna sijoituskohteeseen? (Valitse yksi)

- ☐ 1. Alle vuoden ☐ 2. 1-3 vuotta ☐ 3. 3-5 vuotta
☐ 4. Yli 5 vuotta

12. Kumman uskot aiheuttavan itsessäsi voimakkaampia tunteita?

- ☐ 1. Saan 100 euroa ☐ 2. Menetän 100 euroa

Valitse seuraavista vaihtoehtoista asteikolla 1-5 mielipiteitäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto (1= eri mieltä, 2= joihinkin eri mieltä, 3= en osaa sanoa, 4= joihinkin samaa mieltä, 5= samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
13. Minulla on hyvä riskinsietokyky	☐	☐	☐	☐	☐
14. Säästäminen on mielestäni tärkeää	☐	☐	☐	☐	☐
15. Hallitsen oman talouteni	☐	☐	☐	☐	☐
16. Haluaisin säästää enemmän kuin säästän tällä hetkellä	☐	☐	☐	☐	☐
17. Seuraan talouden tapahtumia	☐	☐	☐	☐	☐
18. Tiedän, mitä tarkoittaa sijoitusten hajauttaminen	☐	☐	☐	☐	☐

1 (1), 2 (2), 3 (3), 4 (4), 5 (5).

Sijoituskohteet

Miten hyvin koet tuntevasi seuraavat sijoitus tuotteet asteikolla 1-5 (1= en lainkaan tai erittäin huonosti 2= melko huonosti 3= kohtalaisesti 4= melko hyvin 5= hyvin)

	1	2	3	4	5
19. Säästötili	☐	☐	☐	☐	☐
20. Sijoitusrahasto	☐	☐	☐	☐	☐
21. Osakkeet	☐	☐	☐	☐	☐
22. ASP-tili	☐	☐	☐	☐	☐
23. Indeksilaina	☐	☐	☐	☐	☐
24. Eläkevakuutus	☐	☐	☐	☐	☐
25. PS-tili	☐	☐	☐	☐	☐

1 (1), 2 (2), 3 (3), 4 (4), 5 (5).

Miten mielenkiintoisena koet seuraavat sijoitus tuotteet (1= ei lainkaan mielenkiintoisena 2= jonkin verran mielenkiintoisena 3= kohtalaisen mielenkiintoisena 4= melko mielenkiintoisena 5= mielenkiintoisena)

	1	2	3	4	5
26. Säästötili	☐	☐	☐	☐	☐
27. Sijoitusrahasto	☐	☐	☐	☐	☐
28. Osakkeet	☐	☐	☐	☐	☐
29. ASP-tili	☐	☐	☐	☐	☐
30. Indeksilaina	☐	☐	☐	☐	☐
31. Eläkevakuutus	☐	☐	☐	☐	☐
32. PS-tili	☐	☐	☐	☐	☐

1 (1), 2 (2), 3 (3), 4 (4), 5 (5).

33. Mitkä asiat seuraavista ovat tärkeimpiä asioita sijoitus tuotteen valinnassa? (Valitse korkeintaan 3 tärkeintä)

- ☐ 1. Sijoitus tuotteen ymmärtäminen
- ☐ 2. Sijoittamisen helppous
- ☐ 3. Saan varmasti ainakin sijoittamani rahamäärän takaisin
- ☐ 4. Korkea tuotto-odotus
- ☐ 5. Saan muutettua sijoitukseni käteiseksi nopeasti
- ☐ 6. Pieni riski
- ☐ 7. Joku suosittelee tuotetta minulle omien kokemusten perusteella
- ☐ 8. Mahdollisuus sijoittaa pieni summa kerralla